

ЖУРНАЛ ВИЗНАНО ПЕРЕМОЖЦЕМ КОНКУРСУ "СВІТОЧ ПРИДНІПРОВ'Я"

ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ ЩОМІСЯЧНИК

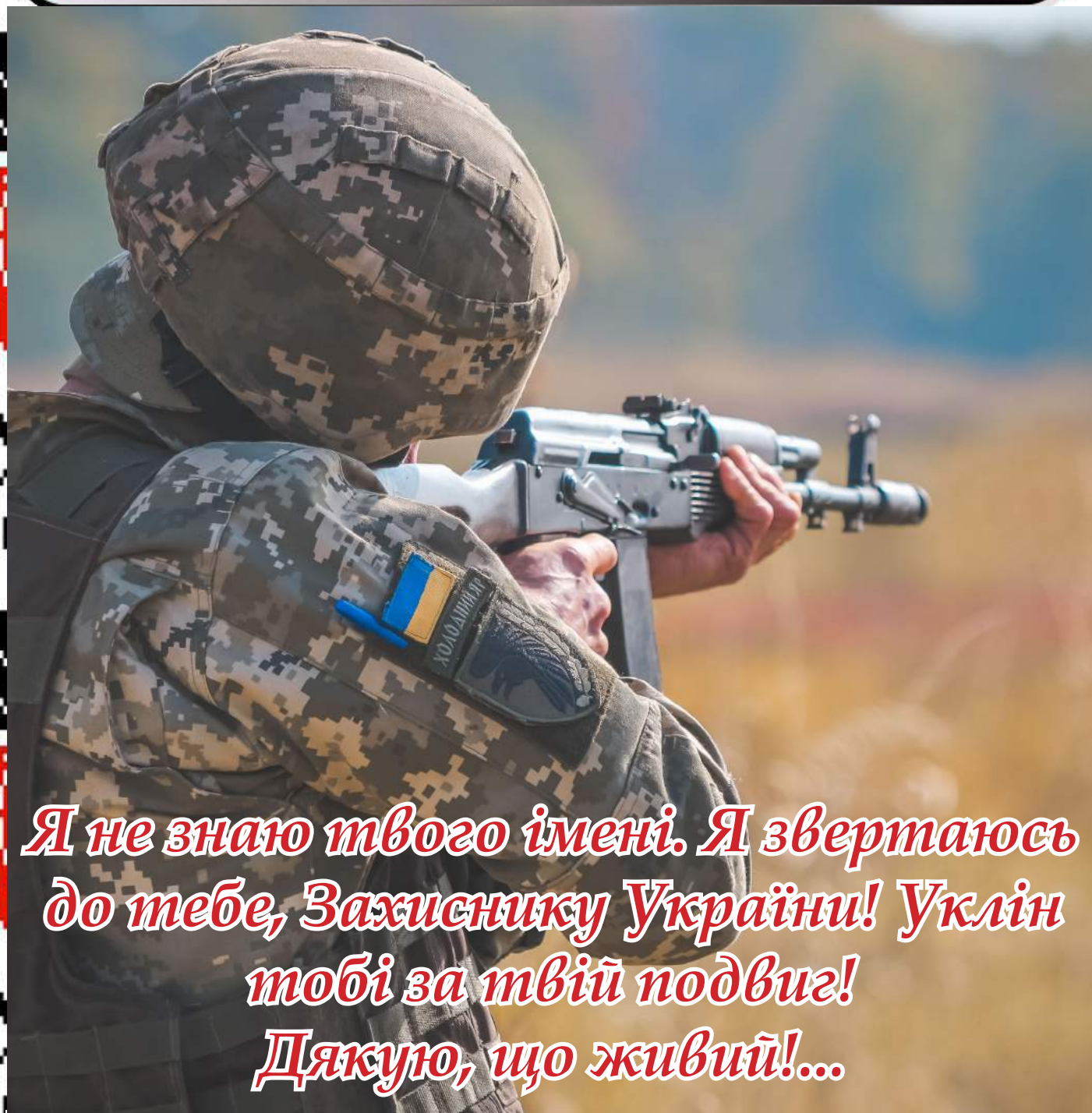
ВИХОДИТЬ З ЛИПНЯ 1991 р.

БОРИСТЕН

2019 рік

№ 10(339)

ЛІТЕРАТУРНО-МИСТЕЦЬКИЙ, ПУБЛІЦИСТИЧНИЙ
ТА НАУКОВО-ПОПУЛЯРНИЙ ЩОМІСЯЧНИК

*Я не знаю твого імені. Я звертаюсь
до тебе, Захиснику України! Уклін
тобі за твій подвиг!
Дякую, що живий!...*

“У всіх народів мова – це засіб спілкування, у нас це – фактор відчуження. Не інтелектуальне надбання століть, не код порозуміння, не першоелемент літератури, а з важкої руки Імперії ще й досі для багатьох – це ознака націоналізму, сепаратизму, причина конфліктів і моральних травм. Людина розмовляє рідною мовою, а на неї озирються...”

“Нації вмирають не від інфаркту, спочатку в них відбирають мову”

Ліна Костенко

«Бористен (Борисфен)» – незалежний і недержавний український науково-популярний щомісячник, який висвітлює наукові, культурні, соціальні, історичні події. Видавцем і засновником часопису є Дніпровська міська громадська організація «Товариство шанувальників журналу „Бористен“», голова правління письменник і видавець Фідель Сухоніс. Видавець: Дніпровська міська громадська організація «Товариство шанувальників журналу „Бористен“», Дніпровський Національний Університет імені О.Гончара

Серія КВ, реєстр. номер 16084-4556 ПР. Рік видання двадцять перший. Постановою президії ВАК України від 9 квітня 2008 року за № 1-05/4 журнал внесено до переліку наукових фахових видань України, у яких можуть публікуватись основні результати дисертаційних робіт з історії, філології, політичних наук, мистецтва та культурології.

Редакція не завжди поділяє думку авторів і не несе відповідальності за недостовірність опублікованих даних. Редакція не несе відповідальності перед авторами і/або третіми особами і організаціями за можливу шкоду, нанесену публікацією статті. Редакція має право скоротити матеріал без згоди автора. Редакція сплачує гонорари тільки за матеріали, які замовлені авторами.

Адреса журналу «Бористен»: Адреса редакції
а/с № 791, 49008 м. Дніпро, Україна
Телефон: (050) 340 - 28 - 27
e-mail: fidelsukhonis@gmail.com

Представництва редакції:

У Києві: Олег Чорногуз, тел: (067)2555026
У США: Bahriany Foundation, Inc. 19669 Villa Rosa Loop, Fort Myers, FL 33967, USA
З релігійних справ у США та Канаді: Mr. V. Babanskyj, 74 Oakrige, Watchung, N.J. 07069, USA;
У Румунії: Ritco Virgil STR. 1 Decembrie 7. Bloc 19 Sc B. Ap. 8 8885 Macin Jud. Tulcea Romania;
У Бразилії: Wira Selanski, Rua General Glicerio, 400 apt.701, 22245-120 Rio de Janeiro, RJ Brazil, Telefax (00-55-21) 2556-5517
У Ізраїлі: Svitlana Glaz, Arie Rubin, 18\I, Lod, Israel
У Польщі: Juri Hawryluk, skr. poczt. 55, 17 - 100 Bielsk Podlaski, Polska
У США: Raisa Chejlyk. 4000 S. Biscayne Dr. #213 North Port, FL. 34287.

Електронні версії журналу borysten.com.ua

Долучайтесь до нас у соцмережі
[facebook.com/borysteninfo](https://www.facebook.com/borysteninfo)

Верстка/дизайн
журнал "CatArt"

Видавець ФОП
Озеров Г.В.
м.Харків, вул.
Університетська, 3\9
Свідоцтво про державну

реєстрацію
№ 818604 від
2.03.2000

Папір офсетний.
Друк цифровий
Щомісячник,
наклад:
1500 примірників

ЗМІСТ

Колонка редактора

*За роки журналістської та громадської діяльності мав чимало виступів перед різними аудиторіями. І сьогоднішній концерт талановитої і працелюбної Таміли хоч і не викликав складностей для мене як ведучого, але залишив особливий настрій.
У залі були бійці 25 та 93 бригади ЗСУ.
Слава Україні! Героям слава!*

Фідель Сухоніс, редактор журналу "Бористен"

- Стор. 1 Колонка редактора
Стор. 2 "Дякую всім, хто береже мирне небо". Епіфаній привітав з Днем захисника та Покровою
Стор. 3-5 Як капелан 25-ї бригади отець Олександр тролить ворога та допомагає бійцям у Фейсбуці
Стор.6 Християнська сторінка
Стор. 7 У Дніпрі студенти усіх країн та континентів звернулися до ООН
Стор. 8 - 9 IV Всеукраїнська наукова конференція до 95-річчя Павла Загребельного
Стор. 10 «Захисники, ви наша гордість і надія»
Стор. 11 Мистецтво єдне!
Стор. 12 - 13 ЗБЕРІГАЙМО ЧИСТОТУ РІДНОЇ МОВИ
Стор. 14 - 16 Holodomor Impact on Minnesota's Ukrainian Community
Стор. 17 - 18 Привітаймо ювіляра
Стор. 19-20 КОЗАК МАТЕО
Стор. 21 - 27 Звідки ми знаємо про козаків
Стор.27-35 Чому я не хочу вертатись до СРСР?
Стор. 36 Маєстро

Долучайтесь до нас у соцмережі
facebook.com/borysteninfo

Ще більше цікавої та актуальної інформації на нашому сайті
borysten.com.ua

“Дякую всім, хто береже мирне небо”. Епіфаній привітав з Днем захисника та Покровою

Блаженніший Митрополит Київський і всієї України Епіфаній привітав всіх зі святом Покрови та Днем захисника України.

“Щиросердечно вітаю усіх зі святом Покрови Пресвятої Богородиці та Днем захисника України! Це свято має неабияке значення для кожного, хто вболіває за український народ, нашу віру, культуру та незалежність. Найперше хочу подякувати тим, хто береже сьогодні мирне небо над нами. Нехай Всемилостивий Господь збереже кожного із вас, новітніх героїв. Слава Україні та її захисникам!”, – йдеться у привітанні.

«Цікаво»

Як капелан 25-ї бригади отець Олександр тролить ворога та допомагає бійцям у Фейсбуці

Уже шостий рік поспіль парафія священника УПЦ Олександра Даманського — Збройні Сили України. Він капелан 25-ї повітрянодесантної бригади. На передовій зустрічає Різдво та Воскресіння Христове, проводячи службу Божу, під час перебування на ВОПах допомагає бійцям долати страхи, активно розповідає про свої поїздки в район ООС у фейсбуку та потихеньку тролить ворога.

Рішення пов'язати себе з військом для отця Олександра не є випадковим, адже родом він із Донеччини. Події, що розгортались на початку 2014-го на Сході України, бачив на власні очі.

— Озираючись на весну 2014 року, розумію, якими наївними ми були: сподівалися домовитись із проплаченими місцевими сепаратистами та заїжджими найманцями, що намагались захопити адмінбудівлі. Тоді розумів, я маю щось робити. А ось свідоме рішення допомагати армії сформувалось 5 травня 2014 року. Тоді ми привезли продукти на блокпост за кілька кілометрів від міста Димитров (нині — Мирноград. — Ред.), де стояла наша 95-та бригада, і побачив те, чого раніше не бачив: натреновані озброєні хлопці, готові виконувати бойову роботу, бронетранспортери, ЗУшки... Прийшло усвідомлення, що ситуація серйозна. Я відчув, що священник не просто потрібний, він доречний у цих умовах. І не як людина, яка прийде і просто помагає кадилом, а як той, хто буде жити в тих самих умовах, що й бійці, буде разом з ними їсти, мерзнути, виконувати якусь роботу. І, звісно, молитися.

Лише за таких умов, вважає отець Олександр, і виникає довіра між капеланом і військовими. Його багаторічний досвід спілкування з бійцями, які місяцями перебувають далеко від дому, показує, що навіть дріб'язкові, на перший погляд, розмови стають для них віддушиною. Намагається капелан 25-ки долати і певні стереотипи, які є в суспільстві відносно представників духовенства. Так, Олександр жартує, що інколи пропонує бійцям, особливо малознайомим, ставити йому найпровокативніші запитання.

— Кажу: ну давайте, спитайте, звідки в батюшок гроші на «мерседеси». Отут хлопці злегка «зависають», усміхаючись між собою: «нічого собі», і вже з усмішкою перепитують: «так звідки ж?». І знаєте, такий легкий тролінг допомагає знайти спільну мову. Особливо, коли хлопці бачать мене постійно на моєму старенькому авто. Зближує і певний стьоб над ворогом. Колись в Авдіївській промзоні разом з місцевими активістами ми організували «музичні атаки», змусивши окупантів слухати український гімн та відому кричалку футбольних фанів. Активно користуюсь фейсбуком. Часто отримую повідомлення на кшталт: «Мені кепсько, допоможіть». Просто з передової або ж від тих, хто вже залишив військо. Відповідаю сам, даю контакти священників, які нині поряд із хлопцями. І головне, намагаюсь якнайчастіше бути на позиціях.

Стати своїм в армійському колективі допомагає і військова підготовка священника. Ще за часів СРСР Олександр Даманський пройшов строкову службу, тож як поводитися зі зброєю, знає добре. І вважає, що це мають знати всі капелани.

— Концепція військового духовенства полягає в тому, що священник обов'язково, крім духовної освіти, повинен мати за плечима курс військової підготовки. Це принципово важливо. Навіть якщо священник ніколи не застосовуватиме зброю, в критичній ситуації він має знати, з якого боку підійти до автомата в руках людини, що перебуває в стресовому стані, як правильно його забрати і як його розрядити. І в цілому десятиденного курсу (до речі, дуже корисного), який пройшли капелани ще у 2017-му, коли вводилися штатні посади священників у підрозділах, замало. Цю роботу необхідно провадити далі та поглиблювати.

А загалом, якщо говорити офіційною мовою, то для створення гарної морально-психологічної атмосфери в підрозділі потрібна системна спільна робота командира, заступника з морально-психологічного забезпечення, психолога, капелана і юриста. І ось тут, за словами отця Олександра, є певні проблеми.

— Ми ще маємо поєднати таку ланку, як психолог та священник. Сьогодні де-не-де є проблема несприйняття ними одне одного. Капеланам потрібно пояснити, щоб вони не сахалися від психології як від науки. А психологам: що психологія не така далека від релігії, як комусь може видатися, і багато методів роботи вони взяли з релігійних практик. Нещодавно я повернувся з району ООС, де доволі успішно працював разом із представником Головного управління морально-психологічного забезпечення ЗСУ. Ми провели заняття для офіцерів-психологів і структур МПЗ щодо принципів взаємодії з капеланами та релігійними організаціями. Також знов акцентували увагу на тому, щоб психолог і капелан спільно виїжджали на позиції і проводили там певний час, щоб краще зрозуміти специфіку роботи одне одного. До речі, одним зі стандартів НАТО якраз і є робота психолога та капелана у тісній зв'язці.

Іншою проблемою, пов'язаною з роботою священника у війську, є психологічне вигорання капеланів.

— Капелани так само, як і військові, перебувають у не дуже комфортних за багатьма параметрами або стресових умовах, адже єдине, що вони не роблять, це не стріляють. Тож у них можуть розвиватися посттравматичні стресові розлади. І поки ніхто переконливо не може дати відповідь на питання, що робити в такому разі священнику і що робити з ним. Тобто в цьому напрямку немає системної роботи. В ідеалі людина, яка спроможна допомогти священнику впоратися з подібним викликом, повинна мати хоча б духовну освіту, розуміти релігійні сили й концепції та вміти працювати як психолог. Це дуже рідкісне поєднання. І щоб не втрачати кваліфіковані, мотивовані кадри, цю проблему нам ще належить розв'язати.

--ЦАРІ--

Продовження. Початок шукайте у номері журналу "Бористен" за вересень

Усе ж північний Ізраїль виступив проти Юдеї. Вони почали будувати місто з 8 км на північ від Єрусалиму, щоб перерізати торгові шляхи до інших країн. Тоді Аса зібрав все золото Єрусалимського храму і віддав його сирійському цареві в обмін на союз з сирійцями проти ізраїльтян. Сирія напала на північні області Ізраїлю. Пророк Ханані критикував Асу за його союз з сирійським царем, оскільки це не було добрим в Божих очах і через це будуть у нього війни. Аса наказав ув'язнити пророка. Сказано в Другій книзі хронік: «39-го року свого царювання занедужав Аса на ноги, й ця недуга стала вельми тяжкою, але він і у своїй недузї шукав не Господа, а лікарів. І спочив Аса зі своїми батьками, помер на сорок першому році свого царювання». (2 Хр. 16:12-13).

Четвертим цар Юдейського царства став Йосафат, син царя Аси. Про нього пишуть Друга книга хроніки та Перша і Друга книга царів Старого Завіту. Згідно з біблійною розповіддю перші роки свого правління проводив Йосафат у побудові укріплень на кордоні з Ізраїлем та руйнуванні поганських святилищ. На третьому році правління він послав священиків і левитів навчати народ

заповідей Божих. У Другій книзі царів описується правління Йосафата в загальному як миле Богові (2 Цар. 17:5-6) та періодом процвітання. Цар уклав союз з Ізраїлем, з царем Ахавом. Проте цей союз зустрів критику у Юдеї і поразка Ахава та Йосафата у битві з сирійцями стала виглядати справедливою карою. Наступний союз був царем Ахазією для спільної торгівлі. Третій союз з ізраїльським царем Йорамом проти моавитян був успішний. Юдеї закликали Бога на допомогу і чудесним чином побили ворогів. Йосафат помер після перемоги та 25-ти річного правління у віці 60 років. Його наступником став син Йорам.

У нашому історичному огляді подій в Ізраїлі та Юдеї варто підкреслити важливу тезу: дії царів були успішними лише тоді, коли вони зберігали вірність Богові. Як тільки забували про Бога, приходило лихо. Варто й нам про це пам'ятати і щодня з молитвою звертатися до Господа нашого Ісуса Христа, дякуючи Йому і просячи підтримки та благословення в усіх наших справах.

У Дніпрі студенти усіх країн та континентів звернулися до ООН

3 жовтня в університеті імені Альфреда Нобеля було підписане звернення до міжнародної спільноти – в ньому запропонували ООН підтримати ідею студентського свята. Така акція присвячена Дню Єднання студентів країн Європи, Америки, Азії та Африки. Свято у Дніпрі відбувається вже вдруге. Його ініціював минулого року інтернаціональний Комітет студентів університету імені Альфреда Нобеля. Як зазначають у виші, не дивлячись на національні, культурні, релігійні та економічні відмінності, студентство має спільну глобальну мету – зробити сучасний світ кращим та безпечнішим. Це є платформою єднання, а його основа — сучасна якісна вища освіта.

Серед почесних гостей свята були потужні дипломатичні, владні, ділові та культурні організації Гани, Пакистану, Єгипту, Бразилії, Німеччини, Польщі та України. Усіх присутніх зі святом привітав і голова Дніпропетровської обласної ради Гліб Пригунов: «Студенти єднаються, щоб змінити світ на краще! Кожний з них впевнений, що здобуття вищої освіти сприяє порозумінню та демократизації суспільства. І я дуже пишаюся, що така концепція народжується саме тут, у Дніпрі, в університеті імені Альфреда Нобеля. Сьогодні в ньому навчаються 197 студентів з 37 країн, котрі саме з нашого міста повернуться додому і зможуть поділитися відчуттям цієї єдності з усім світом!». Цьогорічне свято отримало власний символ — гранат, який зустрічається у різних культурах та етносах і символізує єднання, життя та відродження.

Освіта

IV Всеукраїнська наукова конференція до 95-річчя Павла Загребельного

24 жовтня в Палаці студентів Дніпровського національного університету імені Олеся Гончара відбулося відкриття IV Всеукраїнської наукової конференції «Неложними устами» про світ і людину у світі», присвяченої 95-річчю від дня народження видатного письменника, випускника нашого університету Павла Загребельного.

Конференція тривала два дні та об'єднала науковців з різних регіонів країни, зокрема з Києва, Бердянська, Запоріжжя, Мелітополя, Одеси, Рівного. На запрошення організаторів – кафедри української літератури факультету української й іноземної філології та мистецтвознавства ДНУ та Інституту літератури імені Т.Г. Шевченка НАН України – відгукнулися відомі вчені (М.К. Наєнко, Л.Б. Тарнашинська, С.І. Луцій, О.А. Галич, С.О. Філоненко та ін.) і письменники (В.А. Луценко, Леся Степовичка). У засіданнях конференції взяли участь науковці, учителі, студентська університетська молодь, студенти Дніпропетровського коледжу культури і мистецтв.

До учасників і гостей конференції з вітальним словом звернулися ректор ДНУ, член-кореспондент НАНУ Микола Поляков і декан факультету української й іноземної філології та мистецтвознавства, професор Ірина Попова. До початку конференції всі, хто завітав на цей урочистий захід, мали змогу ознайомитися з книгами різних років видання самого П.А. Загребельного та літературознавчими працями про нього і його

творчість. Цю книжкову виставку підготували співробітники наукової бібліотеки ДНУ.

Тепло був сприйнятий фільм «Далекий, мов зоря, близький, мов промінь сонця», створений за життя Майстра, у якому задокументовано спілкування студентів і викладачів кафедри української літератури з метром української літератури Павлом Архиповичем Загребельним та його дружиною Еллою Михайлівною в їхньому будинку в Конча-Заспі. Пленарне засідання традиційно завершилося виставою за мотивами творів П. Загребельного. Цього разу увазі публіки представлено постановку «Навіщо людина буде храм» у виконанні студентського театру факультету української й іноземної філології та мистецтвознавства «Відлуння», керівники якого – доценти кафедри української літератури О. Гонюк і І. Пасько. Спектакль виявився масштабним проектом, як на сили студентського театру, адже в ньому задіяні близько 60 осіб.

Фінальним акордом першого дня конференції стала екскурсія «Літературне Придніпров'я», організована кафедрою української літератури. Учасники конференції дізналися про цікаві факти, пов'язані з життям і творчістю відомих українських письменників – О. Гончара, П. Загребельного, В. Підмогильного, В. Петрова-Домонтовича та ін.) під час їхнього проживання чи тимчасового перебування в нашому місті.

Учасники конференції обговорили чимало питань, пов'язаних з

осмисленням та прочитанням творчого спадку П. Загребельного в нових методологічних координатах і нових ракурсах, з огляду на актуальні питання сучасного літературознавства та мовознавства. Оригінальне інтерпретування життєвого й художнього тексту письменника запропонували д-р філол. наук, професор, директор Центру літературної творчості Інституту філології Київського національного університету ім. Тараса Шевченка М.К. Наєнко («Три художні Роксолани: Львівсько-київська, Стамбульська і Загребельна: порівняльний аспект»), аспірант відділу шевченкознавства Інституту літератури ім. Т.Г. Шевченка НАН України О.О. Черкас («Тарас Шевченко в публіцистичному дискурсі Павла Загребельного: особливості інтерпретації»).

Із зацікавленням сприйнято доповіді про альтернативне потрактування поетологічних особливостей відомих творів майстра: зокрема, варто відзначити виступи д-ра філол. наук, професора кафедри української та зарубіжної літератури і порівняльного літературознавства Бердянського державного педагогічного університету С.О. Філоненко («Семеро сміливих: воєнно-пригодницькі романи Павла Загребельного між популярною літературою і соцреалізмом») та д-ра філол. наук, професора кафедри державного управління, документознавства та інформаційної діяльності Національного університету водного господарства та природокористування (м. Рівне) О.А. Галича («"Кларнети ніжності" П. Загребельного: шлях від квазібіографії до художньої»). Мовознавчий аспект творів П. Загребельного репрезентований у доповідях науковців ДНУ д-ра філол. наук, доцента кафедри української мови Н.С. Голікової («Лінгвокогнітивний простір художньої прози П. Загребельного») і канд. філол. наук, доцента кафедри української літератури Т.В. Кедич («Фразеологія романів П. Загребельного "Брухт" та "Юлія, або Запрошення до самовбивства"»).

Традиційно було представлено питання специфіки перекладу творів письменника іноземними мовами. Цьогоріч із доповіддю «Особливості відтворення художнього простору роману "Європа-45" у перекладі з української французькою Жінет Максимович» виступила канд. філол. наук, завідувач кафедри романської філології ДНУ І.С. Кірковська. Текстуальний і контекстуально-рецептивний виміри творчості

П. Загребельного розкрито в доповідях співорганізаторів конференції, науковців Інституту літератури імені Т.Г. Шевченка НАН України. Д-р філол. наук, провідний науковий співробітник Л.Б. Тарнашинська запропонувала результати свого дослідження про органічний і глибинний зв'язок Павла Загребельного з шістдесятниками. Д-р філол. наук, старший науковий співробітник С.І. Луцій ознайомила слухачів із сприйняттям творчості П. Загребельного в діаспорі. Канд. філол. наук, старший науковий співробітник А.Є. Кравченко розкрив питання своєрідності героїчної концепції особистості в романах П. Загребельного.

Науковці кафедри української літератури ДНУ обговорювали питання людини в повоєнному часі в художній свідомості П. Загребельного (Н. І. Заверталюк, д-р філол. наук, професор), своєрідності відтворення чоловічо-жіночої ситуації в романі П. Загребельного «Юлія, або Запрошення до самовбивства» (Н. П. Олійник, канд. філол. наук, завідувач кафедри), постколоніальної репрезентації дихотомії «Європа – Київська Русь» у романі «Євпраксія» П. Загребельного (О. В. Шаф, канд. філол. наук, доцент), особливостей художнього опису в романі П. Загребельного «Диво» (О. В. Гонюк, канд. філол. наук, доцент), текстових стратегій роману П. Загребельного «Євпраксія» (І. В. Кропивко, канд. філол. наук, доцент), своєрідності художнього розкриття образу Сивоока в романі «Диво» П. Загребельного (А. В. Тараненко, канд. філол. наук, доцент) та контекстуального осмислення концепції митця у творчості майстра, який творив на межі сторіч (К.О. Корнілова, канд. філол. наук, доцент).

Ірина Кропивко, доцент кафедри української літератури

«До свята»

«Захисники, ви наша гордість і надія»

У Дніпровському національному університеті імені Олеся Гончара пройшов урочистий мітинг до Дня захисника України. Студенти і викладачі університету зібралися біля Пам'ятного знаку випускникам університету, загиблим під час бойових дій на сході України.

Директор Центру гуманітарних проблем освіти та виховання молоді ДНУ, професор Валентин Іваненко звернувся до учасників заходу: «Сьогодні ми зібралися в університетській святині на імпровізованому мітингу-реквіемі. День захисника України відзначається 14 жовтня у День Покрови Святої Богородиці, який є одночасно Днем українського козацтва. У цей день Україна вшановує своїх захисників, яскраві й славні, бойові звитяги українського народу. Свято, започатковане 2014 року, було зумовлене зовнішнім викликом, який відчула на початку 2014 року Україна. Безперечно, ті події сколихнули все українське суспільство. Бойові уроки пройшли чимало працівників і випускників університету. Невипадково і глибоко символічно, що ми зібралися саме біля цього Пам'ятного знаку, встановлено на честь 10 загиблих на сході України вихованців університету – молодих талановитих людей, які віддали своє життя за збереження державного суверенітету, територіальної цілісності України».

«Це свято всенародне, оскільки воно виходить із народних традицій. В усі часи професія захисника вважалася почесною, до таких

людей ставилися завжди по-особливому, – відзначив голова ради ветеранів університету, професор Ігор Іщенко. – Хочу сказати, що кожен із нас може стати захисником. Це свято нагадує нам, що ми повинні бути готові у будь-який час захистити батьківщину. Ми пишаємося нашими випускниками, які свою професію пов'язали із захистом батьківщини, та вшановуємо загиблих героїв».

Власні поезії, присвячені захисникам, запропонували студентка факультету прикладної математики Анастасія Дудка і студент історичного факультету Олександр Лисаченко. Значний внесок у допомогу українським військовим і біженцям з охоплених війною міст і сіл Донбасу зробили університетські волонтери. Про це розповіла волонтерка, студентка факультету психології та спеціальної освіти Вікторія Штагер і привітала чоловіків зі святом: «Це свято мужності, благородства, патріотизму. Усі чоловіки є захисниками своєї родини. Тому хочу привітати кожного батька, чоловіка, сина і брата та побажати підтримки близьких, здоров'я, сімейного благополуччя. Ми вам вдячні за те, що ви поруч. Вдячні тим, хто стоїть на обороні нашої рідної держави, хто самовіддано ризикує життям і здоров'ям заради мирного неба. У свою чергу, наш університет і Центр соціальних ініціатив і волонтерства ДНУ намагаються допомогти воїнам за першої ж можливості. Це і психологічні консультації, і гуманітарна допомога, і волонтервання у військовому шпиталі та лікарні імені Мечникова. Таким чином ми хочемо висловити свою вдячність і пошану. На жаль, є ті, кому ніхто не може допомогти. Це ті, хто віддав за батьківщину найдорожче – власне життя. Ми співчуваємо тим сім'ям, які зазнали такого горя. Але це ніколи не буде забуто. Наша молодь стає патріотичною і сміливою завдяки такому прикладу мужності й самовідданості старших поколінь. Мирного неба усім».

Хвилиною мовчання усі присутні вшанували загиблих та поклали квіти до Пам'ятного знаку.

*Інформаційно-аналітичне агентство
Дніпровського національного університету*

Мистецтво єднає!

Справжнє мистецтво долає будь-які кордони! Петро Палюх (зліва) та Віктор Рудь (справа) українці з США хоч і говорять по-нашому краще від багатьох мешканців міста Дніпро, але західні реалії в яких вони формувалися все одно наклали відбиток відмінності від "материкових українців" . Славний Михайло Мельник - засновник і головна персона театру одного актора "Крик" без проблем достукався до сердець цих благородних людей за кордону. Така сила правдивого таланту!

Фідель Сухоніс, редактор журналу "Бористен"

Театр одного актора «Крик» — український академічний театр у місті Дніпрі. Єдиний, щонайменше в Україні і в Європі, повноцінний театр, у якому актор є і режисером вистав, і сценаристом, і сценографом, і художником, і музичним редактором, і гримером, і костюмером — це засновник театру народний артист України Михайло Мельник. У листопаді 2012 року наказом Міністерства культури України театру надано статус академічного. Неодноразово театр у своїх постановках звертається до сучасної європейської прози. Для україномовного театру «Крик» було і залишається принциповим переконати глядачів російськомовного Дніпра, що українською мовою можна грати будь-який європейський інтелектуальний твір. Поступове розширення репертуару театру від національної тематики до конкретних загальнолюдських проблем абсолютно закономірне. Головне, що

«Крик» завжди залишається вірним українським принципам духовності.

Новіші драматичні вистави театру — «Мутація» (2007) за мотивами творів Федора Достоєвського, «Табу» (2009) за повістю «Крейцера соната» Льва Толстого, «Непізнані» (2013) і «Дикий» (2017) за творами Стефана Цвейга «Лист незнайомої» і «Амок». Усі вистави пронизані глибоким філософським, духовним осмисленням сучасності та майбутнього людства. Вистави Мельника викликають у глядачів нерідко шоківий стан і навіть катарсис. Дуже часто гості театру плачуть від пережитих під час виступів емоцій. На жаль, вистава «Мутація» була знята з показу — специфіка театру одного актора не дозволяє грати більше п'яти вистав одночасно. **«Я не маю можливості тримати в репертуарі вісім-десять різних вистав», — каже Мельник.**

ЗБЕРІГАЙМО ЧИСТОТУ РІДНОЇ МОВИ

Про узгодження іменників з числівниками

Якщо числівники два, три, чотири стоять у називному відмінку, то іменники теж стоять у називному відмінку множини: “Хлопець знайшов чотири старі монети”. Починаючи від п’яти, іменник стоїть у родовому відмінку множини: “П’ять маленьких діточок сплять, в кубелечку наче” (переклад Л. Українки).

З дробовими числівниками іменники стоять у родовому відмінку однини: “Оживали образи, події, які, здавалось, повинні були стертіся за півтора десятка років” (О. Копиленко). Зі складеними числівниками відмінок числівника залежить від останнього числа, цебто, коли останнє число – два, три, чотири, тоді буде – називний: сто сорок два карбованці; з останніми числами, -- п’ять і далі – родовий відмінок множини: двісті сорок п’ять карбованців.

Коли числівники два, три, чотири показують не точну кількість, а тільки приблизну, тоді відповідний іменник треба ставити перед ними в родовому відмінку множини: *років чотири не бачив я брата; побуду в місті днів зо два Два вихідні дні чи два вихідних дні?*

Обидва варіанти мають право на існування, цебто прикметник може стояти і в називному і в родовому відмінках множини: *“Уже минуло з того часу аж три довгі роки” (Л. Українка); “Два-три далеких постріли давали відчувати цю тишу” (Марко Вовчок).*

Ці обидві форми є паралельні і кожний може користуватися ними, -- як кому до вподоби. Мовознавець Борис Антоненко-Давидович рекомендує ставити в таких випадках лише прикметник у називному відмінку множини: *“Чотири вірні товариші не зрадили його і тут”*. Автор цих рядків приєднується до думки названого авторитета.

О шостій чи в шість годині?

Нормою української літературної мови є порядковий числівник на позначення завершеної години: шоста (десята) година. Це традиційна формула, засвідчена в творах класиків української літератури. Багато хто в Україні звик до зросійщеного варіанта шість (десять) годин і досі не може позбутися його. Відомо ж бо, що нас довго відучали від рідної мови. Тепер не все легко поширювати мовні норми на всіх щаблях українського суспільства.

**Рубрика Миколи
Дупляка**

Видатний мовознавець Олександр Пономарів стверджує, що в українській мові існує чітка і стабільна система правил для словесного опису різних кількісних величин. Ця система уніфікована і єдина. Вона досить досконала та збігається з системами, прийнятими в найбільш поширених європейських мовах і повністю відповідає міжнародним стандартам обчислення. Вчений рекомендує писати і казати: *“О шостій (не в шість!) годині сідали гості за довгий стіл обідати” (Панас Мирний); “Приїхав яхтою... коло третьої (не коло трьох!) години вдень” (М. Коцюбинський); “Обідня перерва з другої до третьої” (не з двох до трьох!) (СУМ т. 10, с. 249).* Конструкція з порядковим числівником усталена й загальноукраїнська. Їй завжди віддавали й віддають перевагу митці рідного слова.

На адресу чи за адресою?

Такі вислови мають різне значення. Перший означає напрямок дії: “Листи надсилайте на адресу... По довідки звертайтеся на адресу...” Другий вказує місце, де відбувається дія: *“Консультаційний пункт міститься (або розташований, але не знаходиться) за адресою; зустріч із народним депутатом відбудеться за адресою ...”*

А кличний відмінок досі ігнорується!

Не секрет, що від кличного відмінка в радянські часи нас довго відівчали, бо в російській мові його не вживають. Росіяни зберегли лише залишки колишнього вокатива на зразок *мам, пап, Мань, Тань, Саш, Маш*.

В українській мові, як і в інших слов'янських, -- це повнозначний, повноцінний відмінок (а не клична форма, як казали на нього зневажливо!), який не можна ігнорувати.

На жаль, тепер дуже часто можна почути, зауважує проф. Микола Лесюк, як дитина звертається до матері: *мама або просто мам! мам! Це треба виправляти, бо мама варта того, щоб до неї звернутися мамо, матусю, матінко і под.*

Про сплутування роду іменників

Українські мовці часто плутають граматичний рід іменників, оскільки в українській і російській мовах багато іменників мають різні граматичні роди. Часто кажуть: у мене нестерпна біль голови, а треба -- нестерпний біль голови: "Та сльози, ані жаль, ні біль пекучий тіла, ані прокляття нас не відтягли від діла..." (І. Франко).

Часто кажуть у добрий путь замість у добру путь; майже в усіх крамницях пишуть: у нас у продажі є... замість у продажу; він мав наукову ступінь замість науковий ступінь; організована осіння ярмарка, а треба - ярмарок.

Про згідливі слова

Як відмічає проф. Роксолана Зорівчак, "життя старших людей через різноманітні хвороби та переживання загалом трудне", особливо в Україні. А тут ще й словами б'ють: "перестарілі", "похилого віку", "будинок для перестарілих" тощо.

Наші ЗМІ запозичують дуже багато цілком зайвих слів з англійської мови, передусім з її американського варіанту. На старінках газет і журналів рясніють різноманітні "іміджі" (замість "образи", "уявлення"), "фани" (замість "уболівальники"), "бізнесмени" (замість "підприємці"), "проміси" (замість "обіцянки"), "хіти" (замість "перлини", зокрема музичні) та інші словесні покручі й зайвини. Однак ніхто не здогадається скалькувати (тобто дослівно перекласти) дуже доречний англійський термін (американського походження) "senior

citizens" -- "поважні громадяни". Можна б називати старших людей "громадянами старшого (поважного, статечного) віку".

Лексеми "поважний", "старший", "статечний" зовсім іншої внутрішньої форми, ніж слова "похилий", "перестарілий". Вони самим своїм звучанням виховують повагу до осіб, багатих досвідом життя й знанням людей і обставин.

Сиротинець чи дитячий будинок?

Великого поширення в Україні набуває призабуте слово "сиротинець", що витісняє термін "дитячий будинок". Чи є така необхідність і так обездоленим дітям постійно нагадувати, що вони -- сироти? Життя і без того слова часто їм про це нагадує.

Деякі хибні слова і вислови, що засмічують нашу мову

"синтаксис" замість "синтакса", "складня"

"соціум" замість "загал"

"музичний перформенс" замість

"музичне виконання"

"мною було сказано" замість "я сказав"

"малочисленні" замість "нечисленні"

"миротворницькі сили" замість

"миротворчі сили"

"малоімущий" замість "незаможний"

"морковний сік" замість "морквяний сік"

"менеджмент" замість "управління"

"менеджер" замість "керівник"

"міліцейський" замість "міліційний"

«Не підлягає забуттю

Довший час наше видання займається темою збереження і примноження пам'яті про геноцидний голод 1932-1933 років. На шпальтах журналу неодноразово друкувалися статті на згадану тему. У серії бібліотека журналу «Бористен» побачили світ такі книги як: «Про голодомор вустами молодих» Художньо-публіцистичний збірник. 2009 рік. Пороги. Упорядник Ф. Сухоніс; Микола Воротиленко. «Голодомор в Україні мовою фактів, або як сучасна офіційна московська статистика підтверджує факт Голодомору в Україні в 1933 році». Пороги. 2011 рік; «Про голодомор вустами молодих» Художньо-публіцистичний збірник. 2009 рік. Пороги. Упорядник Ф. Сухоніс.

І ось нещодавно електронна пошта принесла ще один цікавий і важливий матеріал. Надіслав її давній і добрий приятель нашого видання Олександр Полець з США. В своєму листі він зокрема написав.

«... Найбільшим проектом цього часу в нас, це було 85-ти річчя відзначення пам'яті жертв Голодомору. Організацією програми взялася моя дочка, програма відбулася успішно, згадали тих родичів, що вижили Голодомор, і стіна пам'яті прийняла тих родичів які загинули, було все впорядковане. Але дочка зробила ще один крок. Вона звернулася до стейту, до Історичного Товариства Міннесоти і отримала грант зробити відео і друкований перепис з інтерв'ю як історію міннесотців які вижили Голодомор. Ми щойно закінчили цей проект, копії будуть зберігатися при Історичному Товаристві Штату Міннесоти, в Історичній Секції Університету і в Українському

Культурному Центрі. Записи були з тих хто вижили голод і дожили, дітей і внуків тих хто вижили голод але не дожили.

Багато чого цікавого виявляється з цих записів, як певні речі перейшли від тих хто пережив Голодомор на їхніх дітей і внуків. Як страх нанесений радянською системою, мовчати, тримав нас 50 років, і довше, аж поки митут зможли відкрити рота. Я певний, що ця стигма не дозволяє нам створити Україну багатую квітучою державою. Пересилаю Вам, для Вашої цікавості, моє інтерв'ю як учасника тих подій.»

Ми з вдячністю подаємо фрагмент розмови добродія Олександра з його інтерв'юером. Ім'я та прізвища останнього подаємо в англомовній транскрипції (Zina Gutmanis), аби уникнути помилки з перекладом українською.

Фідель Сухоніс, редактор

Біографічна довідка:

Олександр Полець народився в 1935 році в центральній Україні, в місті Жмеринка Вінницької області. Після Другої світової війни його родина опинилася в Д.П. Табір (переміщених осіб) у Німеччині. У 1949 р. родина іммігрували до США, де Олександр закінчив середню школу в Міннеаполісі, служив у війську та закінчив університет Міннесоти за спеціальністю «цивільне будівництво». Він працював у Міністерстві транспорту Міннесоти сорок років, закінчивши свою кар'єру на посаді державного інженера. У 1996 році Міннесотська

урядова інженерна рада вручила Олександрові щорічну нагороду «Поважне громадянство» за визнання його видатного внеску в українську громаду штату Міннесота. З 1952 року він є членом Асоціації американської молоді українського походження, для якої протягом багатьох років організував щорічні літні табори. Він також був директором суботньої школи з української мови в Українській православній церкві Св. Михаїла протягом 15 років. Він зіграв ключову роль у численних громадських діях, включаючи вшанування пам'яті Голодомору 50-ї, 80-ї та 85-ї річниці.

Holodomor Impact on Minnesota's Ukrainian Community

Zina Gutmanis: Я маю питання. Якщо ці narratives виходили у 50-их роках де люди казали яке страхінтя їм сталося, тоді чому це був такий shock у 80-их роках як вийшла Robert Conquest's книжка?

Полець : Було те, що ми це діставали як інформацію, збирали інформацію і ми навіть ніякого відзначення не зробили аж до 50-ого року. Тому що п'ядесятиліття, це вже стало таке, що ми вже мусіли щось зробити. Ми вже не могли більше бути тихі. До тих пір, я навіть не можу навіть сказати чому, це тільки передавалося у дуже спокійний, тихий спосіб. Я цього не можу сказати. Аж поки прийшло п'ядесятиліття, тоді ми створили величезний комітет.

Zina Gutmanis: Я хочу про то говорити, але тільки перше я хотіла ще одну річ запитати про ті narratives. Мама мені розказувала що Дід Сокольський збирав гроші на якусь книжку "Біла книга про чорні діла Кремля" і що це була також дуже важлива книжка про narratives. Які ти думаєш що ці книжки, ці narratives, грали в українській громаді? Чи люди приходили і говорили про це? Чи була якась розмова між собою? Як люди приходили і продавали ці книжки, яке це мало значення? Знову ж, значення, що ми були під таким якимсь spell, під якимсь жахом, що дійсно ми не говорили. Ми збирали це як інформація, її переглядали всі ті люди, які ті книжки купували; всі про це знали бо це вони були свідками того Голодомору. Але ми не були чомусь готові вийти і голосно про це говорять.

Полець : Но, люди знали extent, але якесь скажем, таке, що ми тільки могли отак от тихо говорити. Я не можу цього відповісти чому це так було аж поки стало п'ядесятиліття. Тоді вийшли і справді почали ми тоді голосно говорити.

Zina Gutmanis: Я тобі перебила. Ти хотів показати про п'ятдесятиліття.

Полець : Ну, та це я хочу показати. Це дуже важливе тим, що ми організувалися, ми створили великий комітет. Ми мали обоє сенаторів Міннесоти у частині Honorary Committee у нас. Ми зустрілись з усіма політиками. Ми пішли так як би мало можливо бути від

самого початку. І оце я скажу, це якимось таким поштовх дало до пробудження. Після того і відео почали друкуватися і багато книжок. Бо матеріал збирався; він збирався, він став дійсно available але п'ядесятиліття зробило таке пробудження, що дійсно ми почали про це голосно говорити.

Zina Gutmanis: Я бачу що тут є деякі фільми. Чи є якась інша книжка що ти думаєш що є спеціально impactful чи важлива щоб розуміти, перед тим що ми перейдемо до фільмів ?

Полець: Я тільки хочу сказати, що ці книжки Солов'я, що цей Соловей видав, вони були надзвичайно ефективні тому що тут інформація була звичайних людей. І це люди розуміють як говориться про звичайних людей. Він у добрій формі все це підвів то що було, що пам'ятали ті люди, свідки цього Голодомору, і що в цих книжках було написано.

Zina Gutmanis: Покажи ту другу книжку що ти маєш там під "Golgotha" . Коли та книжка видалась?

Полець: Ця книжка видалась у 53-ому. А ось цю він видав "Голгофу" в українській мові у 63-ому. А ось цю перевидали її і назвали її "Сказати правду" у 2005-ому. Це вже після того, як пан Соловей помер і його дочка Оксана цим зайнялася.

Zina Gutmanis: Це вони робили також людей із нашої громади чи це тільки були люди що вони знали ще в Україні?

Полець : Це є з різних людей. Він збирав тоді від людей, які писали в інших громадах. З нашої, якщо тут, то це вийняткові люди.

Zina Gutmanis: Давай перейдемо тепер до фільмів. Чи ти пригадуєш, як той фільм "Harvest of Despair" робився?

Полець : Так. Це Славко Новицький. Він видав той перший фільм, зібрав матеріали і то дійсно дало то що ми могли щось показати. Він сам кінопродюсер і він зробив цей дуже надзвичайний фільм. Я, наприклад, із собою немаю, десь позичив, маю ще дістати назад. Бо перше воно вийшло у касеті а тоді я вже переписав на диск. Ось і в мене диски ще гуляють в інших людях. Ще воно далі цікавить людей.

Zina Gutmanis: Подумай назад. Яка була твоя реакція як вийшов цей фільм? Чи він прийшов і показував у нашій громаді? Як це було introduced до нашої громади?

Полець: Себто, я знав Славка Новицького. Тут всі знали у нас. Цей фільм, як вийшов, він був у газеті описаний. Я дістав цей фільм і його ми показували у нас на таборі. Але саме головне, що ми у церквах представили, оголосили, що буде показ цього фільму. І перші покази були у нас у церквах. А яке враження воно дало? Воно вже давало reinforcement до того знання, які ми мали. Такщо це тільки посилювало наше знання. І далі продовжуємо передавати це нашим дітям, взагалі світові, що цей голодомор був створений і він був створений навмисно.

Zina Gutmanis: Нарешті, я хочу трошки говорити про ОДУМ. Через цей проект я зрозуміла, що багато наших провідників з ОДУМу, як я була дитина, прожили Голодомор. І я хотіла знати, чи ти коли чув, щоб ОДУМівці говорили про ці experiences між собою?

Полець: Ні. так само як решта людей. Якщо, то це дуже в тихий спосіб говорилося. Ніяких лекцій не приготувляли про Голодомор. Тільки говорилося, якщо, то це інформацію таку давали. Тому що також багато з них були ще молодими і вони дійсно дуже були раді коли вийшла оця література. Бо ця література поставила це на рамки правісної дійсності, не то що щось пам'ятається а це є написано чорне на білому. Це є дуже ефективний спосіб передавати такі знання. Такщо ОДУМівці говорили, ми про це говорили навіть на маленьких лекціях, але не емоційно а просто fact який відбувся.

Zina Gutmanis: Чи ти коли чув, що були сов'єтські агенти у Twin Cities? Was that a concern?

Полець : Concern був. Себто, я можу бути певним, що тут вони були між нами. Так, як я можу подумати за певних людей. Як певні люди входили у якийсь комітет то можливо що, можна було гарантувати, що там буде failure у тому комітеті, що там щось не вдасться, там щось пересвариться, щось таке. Такщо Росія ніколи нас не залишала.

Zina Gutmanis: Як ОДУМ брав участь у тому 50th anniversary?

Полець: ОДУМ взяв те що багато з нас увійшли у комітет планування.

Zina Gutmanis: Наприклад хто?

Полець: Ну, наприклад і я увійшов і у мене список є і скажім ця Оксана Соловей увійшла. Вона також була частиною ОДУМу. Так що є низка людей які в мене є вписані, які ввійшли в цей комітет. Тоді як ми планували, ціла наша організація прийшла на комеморативну панахиду, де ми закрили 4-ту вулицю перед парафією святого Михаїла і там мали такі сходи. І ми, як і інші організації, в уніформах вийшли, пішли на панахиду, відзначили ту панахиду. Так що ОДУМ весь час брав активну участь в організації, у представленні і взагалі у цьому відзначенні. Себто, було щось феноменальне, щось велике, щось що ми просто не моли б не бути там.

May 21, 2019 with
follow-up on July 9, 2019

Привітаймо ювіляра

Івану Буртику українцю з американського штату Нью-Джерзі 14-го грудня біжучого виповнюється 95 років. Та здається час оминає цього залюбленого в свій рідний край чоловіка.

Проживши все життя фактично на чужині добродій Іван ані на мить не забував про потреби і надії України. І навіть нині, коли б здавалося можна відпочити від громадських справ, він залишається активним в світовій українській спільноті. Важко перелічити все те що встиг зробити за своє працелюбне життя Іван Буртик . І йдеться тут не про «американській» бік його діяльності, який особисто мені мало відомий і знаний, а лише про справи на ниві української громади. А не будемо ж забувати що сита і впорядкована Америка за «любов до України» гроші не платить. Жити тут справді добре, однак працювати для того потрібно важко і наполегливо, я б навіть сказав, з вогником. А не то не матимеш ані свого гамбургера, ані всього що до нього належить: власну хату, вивчених дітей, забезпечену медицину і старість й таке інше. Іспит на зрілість американського громадянина Іван Буртик так само склав давно і успішно.

А поза тим кожную вільну хвилину присвячував втіленню ідеї, котра жила і житиме з ним до останнього подиху – розбудові української України. Я маю приємність знати ювіляра коли б не пару десятків років. За цей час навіть у нашій

співпраці зроблено чимало. Побачило світ декілька важливих книг з української тематики авторства добродія Івана, було втілено в життя не один проукраїнський культурологічний та політичний проект, зокрема, чимало уваги приділялося виборчим перегонам в Україні в останні десятиріччя. Читачі звикли до «Рубрики Івана Буртика » в релігійному додатку «Бористену» бюлетені «Наша Церква», де він намагається дати відповідь на пекучі проблеми українського сьогодення. Згадані справи це лише дециця з того що робить добродій Іван фактично по усіх українських світах. Лише один такий факт. Його стараннями і з його ініціативи було зведено п'ять українських церков в такому далеко від США Казахстані! Хіба лише це не можна назвати громадянським подвигом цієї людини?! Я б дуже хотів, щоб з часом до широкого нашого читача і в Україні, і в діаспорі прийшла книга, котра б докладно й щиро розповість про подвижницьку працю Івана Буртика та його соратників. Оскільки така книга стала б не лише даниною пам'яті про добродійну працю цих людей, а в певній мірі узагальнила досвід того як наша еміграція у країнах поселення, змогла не лише гідно інтегруватися в нові соціально-економічні умови, а і створити якісно нові громадські інституції опіки над членами громади. Українське суспільство з багатьох історичних причин завжди страждало й, на жаль, понині продовжує страждати через брак національно свідомої та освіченої інтелігенції. Тим важливіше знати нам про долю таких особистостей як Іван Буртик, який присвятив своє життя і діяльність розбудові українства в широкому сенсі. І за це йому доземний уклін.

Щось невимовно хвилююче ховається в душі української людини. Століттями поневолювана, топтана, запроторювана, не затратила любови до краси, до рідної культури, до рідної традиції.

*Рідна мати моя,
 Ти ночей не доспала
 І водила мене у поля край села
 І в дорогу далеку Ти мене на зорі
 проводжала
 І рушник вишиваний
 на щастя, на долю дала.*

*Хай на ньому цвіте росяниста доріж
 І зелені луки, соловії в гаї,
 І Твоя незрадлива
 материнська ласкава усмішка,
 І засмучені очі хороші Твої...*

*Я візьму той рушник, простелю наче долю
 В тихім шелесті трав, щебетання дїбров;
 І на тім рушничковї оживе
 все знайоме до болю,
 І дитинство й розлука і
 Твоя материнська любов.*

І забрав син цей неоцінений скарб і своєї неньки і неньки України, в далеку дорогу, аж ген за океан, щоби тут на чужій землі знайти відповідний ґрунт і продовжувати плекати цю національну цінність. Ці сентенції сповна стосуються долі й життєвої настанови нашого ювіляра. Бо навіть оздоблення хати Івана Буртика це своєрідний домашній музей українського народного мистецтва.

І важливо що його двері гостинно відкриті для усіх бажаючих. Найперше для візитерів з України. Хто лише не перебував за ці роки в приязній оселі пана Буртика?! І хоч з кожним роком приймати гостей йому все складніше, особливо після того як полишила цей світ вірна соратниця і кохана дружина бл. п. Ольга Буртик, наш ювіляр не вгамовується. Певен аби у його хаті була така собі книга відгуків в ній можна було б побачити вдячні записи гостей чи не з усього світу. Яке це важливо відчуття нашої великої національної родини, котре творить Іван Буртик! Наскільки це потрібно нині для українців й України, котрих віками намагалися перетворити то на поляків, то на росіян або навіть словаків.

Дивує і викликає щиру пошану енергія та працьовитість пані Івана Буртика. У його послужному списку десятки, коли б не сотні гуманітарних і патріотичних проектів. В Україні для організації подібного заангажували б, принаймні, з доброї півсотні людей. Користі, щоправда, від того було б

небагато. Тому-що більше б половини з тієї кількості лише перекладали папірці з одного кінця столу на другий. І лише пару чоловік поволі, чекаючи вказівки з гори, рухали справу. А наш ювіляр часто – густо навіть один рухає по-справжньому потрібні й важливі проекти.

Є патріоти, котрі лише б'ють себе в груди під гучну фразу. А є котрі просто роблять діло. На жаль, скидається, що перших у нас по обидва боки океану набагато більше, аніж других. Іван Буртик ніколи не декларував гучно свій патріотизм, не намагався перевершити когось в любові до України. Він просто працював все життя на Україну, на її людей, на її культуру. З нагоди ювілеїв прийнято віншувати іменника. Не зрадімо традиції і ми. Шановний друже добродію п. Іван Буртик! Ви достойні найкращих, найвеличніших слів, тому що свої роки прожили гідно, з відкритою душею і чуйним серцем справжнього патріота. Тож дорогий ювіляре від імені читачів «Бористену» ми щиро бажаємо Вам завжди бути здоровим, веселим, радісним! Усмішка вам личить, загадайте бажання і вірте, що краще по переду!

*Фідель Сухоніс, шеф – редактор
 журналу «Бористен»*

Давня дружба єднає часопис «Бористен» та добродія Івана Буртика. В його колекції дарунків і відзнак тарілка з петриківським розписом – мистецьким символом Наддніпрянського краю.

Відзнаку вручено!

У Дніпрі в актовій залі коледжа електрифікації Дніпровського державного аграрно-економічного університету урочисто нагородили володарів Відзнаки імені Івана Багряного 2019 року. Цією відзнакою вшановують з нагоди ювілейних дат, визначних подій, за вагомі досягнення в галузях науки, освіти, культури за активну державотворчугромадську діяльність громадян України і представників української діаспори. Мета: пошук та підтримка на теренах України і за кордоном найбільш успішних, активних та новаторських діячів культури, науки, освіти, релігійного та громадського життя. Перед цією відзначною подією директор

коледжу Микола Петрович Цоколенко провів цікаву екскурсію по краєзнавчому музею, демонструючи історію цього учбового закладу. Гості з цікавістю ознайомилися з експозицією, затримавшись біля стендів, присвячених загиблим випускникам в зоні АТО, які билися за Незалежність і територіальну цілісність рідної України. Нагороджені отримали дипломи та тарілки з петриківським розписом та портретом І. Багряного. Під час урочистої події лунали виступи відомого автора та виконавця, депутата обласної ради Володимира Забари, переможця шоу «Х-фактора, дуже артистичного та мегапозитивного 25-річного Івана Чижевича, ансамбля коледжу «Феєрія» та інших

Привітали лауреатів український письменник Фідель Сухоніс, спеціальні гості з США, священник ПЦУ Володимир, режисер-постановник Інга Лабезна, історик Ельдар Тагієв та відома співачка, Заслужена діячка культури Грузії Таміла Гваджаїа. Після теплих слів вона вирішила зімпровізувати та заспівала без музичного супроводу. Скоріш за все ця актова зала ніколи до цього моменту не чула такого казкового виконання «Червоної руги» та «Суліко». голова «Ліги азербайджанців Дніпропетровщини» Сархош Ісмаїлов, активіст діаспори Ельдар Тагієв, керівник Координаційного центру «Громадське об'єднання азербайджанців Дніпропетровщини» Фіруз Ібрагімов та Хосров Гусейнов.

Андрій ЦУРКАНО, автор фото Ірина ЦУРКАНОВА

249 кілометрів від Дніпра до війни: історія, від яких стигне кров

14 жовтня Україна святкує День захисника. За цією датою – більша сльози, діти-сироти, жах війни та важкі поранення. Чоловіки та жінки воюють щодня і захищають наш спільний рідний дім.

Чули, як стріляє «Град»? Бачили, як сусіди розбирають по цеглинках свій будинок, знищений ворожими снарядами? Якщо ні – вам пощастило, ви не знаєте, що таке війна. Але це не означає, що її немає, навіть, якщо вона за кількасот кілометрів від вашого дому. БМ-21 «Град» — реактивна система залпового вогню калібру 122 мм, яка нищить усе на своєму шляху. — Перший контракт у мене закінчився 2004 року. А з листопада 2015-го я знову в строю, служу у реактивному дивізіоні, — каже сержант Дмитро Телятніков. — Тоді всі масово йшли до армії. Близькі просили подумати, чи треба це мені. Я вирішив, що треба. Був у зоні бойових дій, працював на прикритті. Тут, у частині, у нас навчання та змагання з іншими бригадами у наводці, точності, попаданнях. Екіпаж «Граду» — це п'ятеро людей: водій-гранатометник, два заряджаючих, командир машини і навідник.

У кожного з хлопців на грудях промовистий, але одразу зрозуміло, що імені, бо частина життя залишилась там, за лінією розмежування.

— Серпень 2014 року, — згадує чоловік. — У Луганську розпочались бойові дії. Так звані ополченці відловлювали місцевих і змушували або на себе працювати, або воювати. Далі почалося мародерство – квартири, машини. Довелось терміново вивозити родину, якісь цінні речі. Дорогою нас ледь не розстріляли. Ми з дружиною поїхали через Слов'яносербськ, а там декілька постів – сепарський і наш. Кажуть, що працюють снайпери, треба об'їжджати, а як побачили речі в машині, говорять: «Ми можемо вас зараз розстріляти як мародерів». Дякувати богу, обійшлося, проїхали, але у Луганську залишились квартира і будинок, за ними доглядають знайомі. Коли місцеві намагались квартиру віджати, сусід сказав, що будуть проблеми, бо власник — водій генерала-ополченця. Тож квартиру не чіпали. Я служу з 2017 року, коли у Северодонецьку стояла 93-тя бригада. Пройшов дві ротації. На жаль, через

армію я розлучений. Причина? Час. Я — тут, сім'я — там. Діти вже дорослі, навчаються в Харкові.

Усміхнений сержант Олександр Мідлер з позивним «Патріот» зустрічає нас біля воріт. У хлопця неймовірні блакитні очі. Спокійно, із посмішкою він розповідає про те, від чого стигне кров у жилах.

— Загалом служу з 2012 року, — розповідає він. — Після строкової служби залишився на контракті. Люблю воєнне життя, тому і повернувся, вже днів двадцять, як відновився в армії, хоча мама відмовляла. Я був у Луганську, наш підрозділ першим тоді вийшов на кордон у складі 93-ї бригади. Потім були Іловайськ, поранення, контузія, полон. Спочатку нас привезли до Ростова, потім у Сніжне Донецької області. Не знав, чи виживу. Військовополонених били, катували. Ті, хто пройшов донецьке СБУ, з жахом згадують тортури. У поранених не було їжі, медикаментів, одягу. Тож мама, коли приїжджала до мене, привезла все необхідне, за що її ледь не розстріляли. Не вбили мене, тому що була зацікавленість в обміні. Той день пам'ятаю добре. Нас, двадцятьох, везли із зв'язаними руками у закритому автобусі. На якійсь нейтральній території нас зустрічали журналісти, священник і співачка Оксана Білозір. Нас обміняли на сепаратистів. Людям простіше думати, що війна десь далеко. Але вона

поруч – щодня, щохвилини хтось вмирає за Батьківщину. Чимало моїх знайомих загинули, один із них той, з яким ми були в полоні. Тож, не забувайте — ми на своїй землі і ми не відступимо.

25-річна Яна Забара – старший солдат 93-ї бригади, позивний «Полинь». 2018-го п'ятий Президент України Петро Порошенко особисто вручив їй державну нагороду – орден княгині Ольги. Починала вона починала воювати у добробаті «Карпатська Січ».

— Влітку 2015 року я легалізувалась у складі 93-ї бригади, — розповідає Яна. — Була на передовій, під Донецьким аеропортом. Мій батько також був мобілізований. Він просив мене не йти на контракт, але я не послухалась. Мама і досі нервує та намагається знайти способи мене залишити. Мені пощастило з колективом. Та попри закон про гендерну рівність, який вступив у дію, в наряди все одно доводиться напрошуватись. Доводиться чути: «Як це так, дівчину в наряд ставити? Ти що, будеш мити чоловічі туалети?» Хтось просто не бачить у жінці рівноправну особистість. Дратує, коли не тиснуть руку. Чоловіча компанія – всім потиснули, а мені ні. Але ж це певне визнання рівності! Яка різниця, яка в мене стать, якщо я можу робити певну справу? На жаль, і досі не всі посади доступні дівчатам на рівні законодавства. Але закон про гендерну рівність трохи покращує ситуацію.

Є люди, які не лише воюють, але і допомагають психологічно. Нерідко саме вони приносять страшну звістку про те, що загинув чийсь син. Саме таким є майор Ігор Ушаков, начальник групи цивільно-військового співробітництва 93-ї бригади, з позивним «Добрий». «Я добрий, але не для всіх», — так про себе з посмішкою каже чоловік.

— Коли почалась війна, я пішов добровольцем по четвертій хвилі мобілізації 2015 році, потім підписав контракт, — згадує Ігор. — Пройшов курси офіцера-психолога. На передовій був неодноразово — Піски, Луганський напрямок. Пам'ятаю обстріли з гаубиці (тип артилерійської системи. — Авт.). Як офіцер-психолог, аби налагодити контакт, їздив по позиціях і готував хлопцям. Бо дуже люблю це, особливо кавказьку кухню. Якось готував плов, почався обстріл з «Градів». Ми встигли сховатися у підвалі. Потім я порахував, що від мангала, де був казан із пловом, до снаряду, який застряг у землі не розірвавшись, було лише 12 метрів. Був випадок, коли близько десяти ополченців у шортах, шльопанцях та з автоматами бігали по полю, горлали і стріляли в нікуди. Вони були під дією наркотиків. Довелось їх ліквідувати. Хоча ми по рації викликали їх, щоб забрали тіла, ми не стрілятимемо. Але так ніхто і не прийшов. Відповідь була: «Это не наши, это ваши, мне они не нужны!» Як потім стало відомо, це була атака перед зарплатою. Командирам давали зарплату, а хлопців дурили, мовляв, візьмете цей опорник, буде зарплата і премія. Їх накачували наркотиками, а вищому керівництву казали, що тіла пограбували «укропи» і забрали гроші. З емоційних моментів — очі дітей, які

живуть під обстрілами. У Гранітному нас розділяла річка, і окупанти стріляли по вікнах школи, аби психологічно давити на всіх. Серед завдань Ігоря Ушакова також робота з місцевим населенням, контакт з місцевою владою. І найважчий момент — відправка «двохсотих» додому. «Бували випадки, коли сам збирав хлопців у мішки, сповіщав рідних про те, що їхній син, брат помер. Це завжди важко, до цього неможливо звикнути», — каже Ігор.

У кожній бригаді є собаки і коти. Часто їх привозять з передової. У 93-ї бригади є свій талісман — пес Борода. Він народився у Волновасі на початку війни. Служив разом з 30-ю, 72-ю та 28-ю. Коли ж холодноярці зайшли, у 2018 році, на Волновашський напрямок, бойовий пес з ними міцно потоваришував і в кінці ротації разом з воїнами поїхав до Черкаського далі служити у 93-й бригаді. Фактично був мобілізований. Пес дуже лагідний, але до тих хто не носить військову форму ставиться з пересторогою. Хоча врешті-решт цьомкнув мене у ніс.

Дарина Сухоніс-Табацька, фото Сергія Бараненко

«Світ маленький і круглий»

Довші роки ця рубрика з'являлася на шпальтах нашого видання за підписом репрезентанта «Бористену» Іларіона Хейлика з американського штату Нью-Джерзі. Як не гірко, але цієї доброї і світлої людини вже не має серед нас. Але дякувати Богу справа Іларіона живе не лише у наших споминах. Його репрезентацію шляхетно згодилася перебрати вірна дружина, бо ой як не хочеться вживати це гірке слово вдова, Раїса Хейлик –Краснюк. Як і її чоловік пані Раїса допитлива і цікава до життя. Ми з вдячністю друкуємо цей її допис з щирою надією що він далеко не останній.

Редакція.

КОЗАК МАТЕО

Нещодавній електронний лист приніс зворушливу для мене світлину. Чарівний і вродливий хлопчик з яскравою південною зовнішністю на ім'я Матео. Це був правнук мого незабутнього чоловіка Іларіона Хейлика. Зрозуміло що фото наштовхнуло мене на надзвичайно емоційні спогади про життя мого покійного друга і коханого. Його незапланована подорож поїздка світом почалася від улюбленого Дніпра, України, через багато європейських країн, закінчилася на таємничих карибських берегах країни, переважно нечуваної: Венесуела. Дуже велика країна з просто скупими 4 мільйонами жителів в ті часи. За будь-якими стандартами цю нетрадиційну подорож можна назвати загадковою, навіть унікальною в ті давні роки, коли подорожі не входили у звичайний повсякденний проїзд. Але все ж таки подорож, тим більше.

Отже, навіщо дотримуватися загальноприйнятого, коли на цих екзотичних берегах є українська легенда про козаків, де об'єдналися гени українського козака та гени Каріб індіанки...? І так з великою цікавістю я відповіла на електронний лист з незліченними питаннями про їхнє життя.

Відповідь внучки Іларіона Яссі була швидкою. На жаль, у Венесуелі ніхто не може уникнути кризи без світла, води, їжі... виключно її успішна медична лабораторія почала страждати через шалене правління диктатора над країною. Вона з чоловіком вирішила, що не можна продовжувати жити у Венесуелі. Провели деякі дослідження можливих країн, і після деяких роздумів вирішили питання про Панаму, оскільки сучасна структура країни та міцна, безпечна економіка плюс той факт,

що у чоловіка Ясі є родичі, які живуть там, що полегшує заповнення офіційних документів на проживання. Панама, прогресивна країна і приймає нових поселенців.

Вона розташована на Панамському перешийку, вузькому мосту, який з'єднує Північну та Південну Америку. Територія Панами також включає понад 1600 островів біля її атлантичного і тихоокеанського узбережжя. Але найбільша ця тропічна нація відома як та що володіє Панамським каналом. А ще Панама добре знана своєю природною красою, різноманітним рослинним та тваринним життям. Космополітна столиця Панами - місто Панама - єдине справжнє місто у Центральній Америці. Тут добре розвинута інфраструктура, Панама також славиться своєю музикою та культурою.

З часом Яссі та її чоловік знайшли роботу і влаштувалися, після чотирьох років подружжя запланували створити сім'ю, і ось з'явився Матео. Маленький загадковий Матео, кучеряве світле волосся, великі сірі очі точна копія діда Григорія який в той самий стиль був схожий на свою матір в якої батько був родом з північної Італії, сіроокий кучерявий темного типу блондин. Матео є син Яссі, доньки Іларіонового старшого сина Григорія.

Григорія і його меншого брата Маурісе з непоборних обставин прийшлося мені виховувати із дитячих років. А вже дорослими вони повернулися до своєї матері у Венесуелу. Там Григорій, як і раніше його батько, знайшов собі дружину яка походить із прямих Карібських нащадків. Мій любчик, Григорій, мав чарівний характер. Його всі любили,

чарував не тільки дівчат, які за будь яким приводом стукали в двері і залишали любовні записки, а й вчителів які вибачали йому всі помилки, хто тільки його зустрів, той падав під його чари. Думаю подібний на характер батька.

Мої спогади залунали в минуле про таку цікаву долю цих дітей. Чи можливо уявити що по їхніх жилах пульсує кров Українських козаків як і корінних Каріб індіанців з Венесуели? А наш маленький Матео можливо не знатиме такої цікавої історії і дуже можливо ніколи і не відвідає ту країну, де почалися гени козацтва і так як багато інших ця цікава легенда загубиться в туману часів. "Світ маленький і круглий" як любив говорити Іларіон.

*Раїса Хейлик - Краснюк
(Флорида, США)*

«З інших видань»

Звідки ми знаємо про козаків

Об'єктивні дослідники і неприховані спотворювачі історії українського козацтва. Для сучасних українців козаки, козацькі походи, права і вольності запорожців – не тільки символи національної гідності, а й усвідомлення того, що вони є нащадками унікального явища в європейській історії. І в цьому немає жодного перебільшення: феномен українського козацтва завжди дивував, захоплював, надихав. Загони запорозьких козаків не раз кликали на допомогу королі й царі, їх, як вогню, боялися хани й султани, про їхніх гетьманів, кошових отаманів складали пісні, писали романи й героїчні епоси.

Та чи не помиляються ті, хто вважає цю військово-суспільну єдність суто українським утворенням? Адже з історичних джерел відомо: слово «козак», маючи тюркське походження, вперше з'явилося ще в тринадцятому столітті з тлумаченням у словнику половецької мови, як страж та конвоїр. Зустрічається воно у візантійських документах, а також у різних інструктивних матеріалах італійських міст своїм колоніям на причорноморських територіях. І в кожному з цих джерел козаки трактуються, як озброєні люди, що забезпечують охорону прикордоння або супроводжують великі групи перевізників торговельних вантажів.

З часом по центральних та східноукраїнських землях козаками стали називати людей, які, кидаючи домівки, вирушали на пошуки різної здобичі: одні полювали, рибалили, копали сіль, інші займалися промислом не безпечнішим – допомагали польським військовикам, нападали на турецьких завойовників...

Починаючи з кінця XV століття, про українських козаків все більше й більше згадок з'являється у різних історичних документах: у князівських грамотах, в описах походів, листах-скаргах до королівського двору. Цінними з цього приводу є також свідчення сучасників, очевидців поступу українського козацтва, яке було цілком відмінним від подібних східноєвропейських формацій. Країною козаків захоплено називав Україну у своїх подорожніх записах середини сімнадцятого століття сирійський мандрівник, архидиякон Павло Алепський. Звичаї, права й вольності козацькі високо оцінював в «Описі України» (1651 р.) французький інженер і картограф Гійом Левассар де Боплан.

Хто і як писав історію козацтва?

Історією виникнення й утвердження запорізького козацтва цікавилися різні дослідники: були серед них німці, французи, поляки, росіяни. Але далеко не всі однаково оцінювали роль та значення цього видатного суспільного явища для української нації. І йдеться не про обмежену кількість історичного матеріалу чи недоступність важливих документів. Скажімо, німець Олександр Рігельман, маючи титул російського генерал-майора інженерної служби, у своїх історичних працях ставився вороже до запорозьких козаків, повністю виправдовував знищення Запорозької Січі за розпорядженням

імператриці Катерини II. Так само інший російський історик Іван Болтін (теж, до речі, генерал-майор) при трактуванні запорожців був далеким від об'єктивності, дотримувався імперського погляду на ліквідацію Січі, заперечуючи підступність і насильництво царського війська. А французький мандрівник і хроніст П'єр Шевальє, автор «Історії війни козаків проти Польщі», будучи на польській службі, на догоду королю плував події та факти, вигадував небилиці про Збаразьку та Берестейську битви, поділяв вороже ставлення до національно-визвольної боротьби українського народу. Виходець з молдавських дворян Дмитро Бантиш-Каменський, який мав надзвичайно широкий доступ до першоджерел (його батько був управителем одного з державних архівів, відомим істориком та археологом) у фундаментальній праці «Історія Малої Росії» свою вірнопідданість царському самодержавству ставив вище об'єктивних оцінок українського козацтва, а тих його гетьманів, котрі робили спроби вирвати Україну з лабет Російської імперії, не вагаючись, називав зрадниками, виявляв особливу неприязнь до діянь Івана Мазепи.

*Дмитро Яворницький - «Писар».
Фрагмент картини І.Ю.Рєпіна
«Запорожці пишуть листа турецькому
султанові»;*

Подібне можна зустріти і в деяких інших науковців, вражених суб'єктивізмом, відсутністю виважених оцінок, широкого погляду на факти і явища суспільного життя. Те, що українське козацтво на різних етапах свого існування мало складний, а часом і суперечливий характер, зовсім не означає, що з його багатющою і неповторною історією можна поводитись так, як заманеться верховному правителю в польській, російській чи турецькій столиці.

Приклад зовсім інших підходів до показу ролі та значення українського козацтва показав Микола Костомаров. Видатний український історик, незважаючи на жорсткі переслідування царською владою (як активного кирило-мефодіївця його було засуджено й етаповано на заслання), по-новому осмислював й об'єктивно оцінював цю унікальну суспільно-військову формацію. Він критично поставився до первісної історії козацтва, зумівши професійно позбавити її не тільки вигадок та помилкових тверджень, а й випадкових, несуттєвих подій, що займали провідні місця на деяких літописних сторінках. Для Костомарова був чужим погляд на козацтво як на негативне явище. У своїх дослідженнях він наголошував на протилежному: саме козацький демократизм та свободолюбивий дух, як і традиції народної справедливості, що характеризували козацтво, мали великий вплив на тогочасне суспільство, служили запорукою розвитку державності. Вченого особливо цікавило все, пов'язане з вільним козацтвом Запорозької Січі. Пояснюючи його феномен, Костомаров першим назвав Січ християнською козацькою республікою.

У пошуках правди про запорожців

В останній чверті XIX століття до теми запорозького козацтва долучається молодий дослідник, український історик Дмитро Яворницький. Зустрівшись у Петербурзі з Костомаровим за два місяці до смерті видатного вченого, він, по суті, перейняв від нього наукову естафету повного й об'єктивного висвітлення умов виникнення, боротьби та розвитку Запорозької Січі.

На той час за плечима Яворницького вже було нагромаджено велику кількість дослідницького матеріалу з історії козацького краю. В археологічних, фольклорно-етнографічних, топографічних поїздках він шукав і знаходив ту правду, якої було небагато в тогочасних

друкованих працях. «Друковані твори, - казав він про роботи Бантиш-Каменського, Скальковського, Маркевича, - не дають мені того, чого шукає моя душа. І я вирішив відправитися в пошуки за архівним матеріалом, щоб на його основі відобразити життя запорозьких козаків у всій його повноті».

Дмитро Яворницький в запорозькому одязі. Кінець 90-х років XIX ст.;

Цим принципом керувався у своїй діяльності і сам Костомаров, підкреслюючи, що «історію треба вивчати не тільки за мертвими літописами, а й у живому народі». Вчений мав на увазі одне: окрім друкованих джерел, у полі зору історика мають неодмінно бути й народні перекази, думи, легенди, пісні, балади. Засвоївши ці важливі уроки, молодий Яворницький йшов навіть далі свого вчителя. Саме крізь призму народознавства він постійно розглядав і втілював у наукові розвідки все, що було пов'язане з життям та діяльністю запорозького козацтва. За твердженнями дослідників, в історичних працях Яворницького набагато ширше і повноцінніше використовувалися здобуті в наполегливих пошуках архівні документи, топографічні й археологічні матеріали, а також різноманітні народні перекази, записані свідчення очевидців подій.

Що глибше занурювався молодий учений у світ козацької історії, то яскравіше поставали перед ним особлива роль та неабияке значення феномену запорожців для української нації. І на цьому тлі йому частенько з гіркотою згадувались слова попечителя Харківського округу генерал-лейтенанта Максимовича, який на написану в студентські роки роботу «Виникнення й облаштування Запорозького коша» знущальницьки заявляв Яворницькому: «Ваші запорожці нам не потрібні. Пишіть про Фінляндію...». Такі максимовичі визначали згодом політичну неблагонадійність молодого вченого, перекривали йому дорогу до магістерського екзамену, захисту дисертації, викладацької роботи. Незважаючи на всі перепони, Яворницький з головою поринув у вивчення історії запорозьких козаків: безперервно виїжджав на місця розташування січовиків, досліджував їхні поховання, збирав перекази, записував народні пісні. Дуже багато часу і зацікавлено працював з документами-першоджерелами, місяцями не покидаючи зали харківських, московських, київських, петербурзьких, варшавських архівів.

Репродукція картини Іллі Рєпіна «Запорожці пишуть листа турецькому султанові»;

З-під пера молодого вченого виходили не тільки ґрунтовні журнальні публікації, а й окремими виданнями одна за одною з'являлися дослідницькі історичні праці. Вже самі назви свідчать про їхнє тематичне спрямування: «Запорожжя в залишках старовини і переказах народу», «Збірник матеріалів для історії запорозьких козаків», «Нариси з історії запорозьких козаків і Новоросійського краю», «Вольності запорозьких козаків»... Підготовка і вихід у світ кожної з цих книг супроводжувалися великими труднощами, були позначені затратами фінансовими, яких авторіві постійно не вистачало. В таких випадках на допомогу приходили українські меценати.

Щоб видати, скажімо, двотомну працю «Запорожжя в залишках і переказах народу» - плід восьмирічних подорожей вченого місцями козацьких вольностей – Яворницький звернувся за позичкою до Василя Тарновського з Качанівки, який і сам був тоді відомим збирачем козацько-гетьманської старовини. І той одразу ж відгукнувся, вклавши необхідні кошти для тиражування двотомника в петербурзькій друкарні Н.Лебедева. А коли через цензурні рогатки цій книзі загрожувало арешт і конфіскація (у висновках царських наглядачів за друкованим словом йшлося про те, що багато сторінок тут подавалося українською мовою і все написане «заставляет невольно увлечься малороссийским мирозозерцанием»), знову неоціненно виявилася допомога Тарновського. Його прохання до впливових родичів і знайомих вирішило долю двотомника.

Подібна ситуація трапилася пізніше і з книгою «Слідами запорожців», випуск якої було також припинено цензурою, оскільки, за її висновками, «почти половина книги наполнена разговорами на малороссийском наречии» і «помещены сплошь на этом наречии народные легенды и предания». Довелося з уже надрукованих примірників вирізати багато сторінок і в такому вигляді випускати видання у світ.

З погляду достовірності та об'єктивності

Маючи в своїх руках багатющий документальний матеріал з козацької минувшини, Яворницький сміливо взявся за написання «Історії запорозьких козаків», три томи якої з'явилися друком впродовж п'яти років. В автора був задум завершити працю ще одним, четвертим, томом. Але, зважаючи на постійні цькування з боку недоброзичливців, а, насамперед, проімперськи налаштованих критиків, Яворницький відмовився від попереднього наміру.

Скажімо, історик Олександр Лазаревський, як тільки з'являвся черговий том «Історії...», накидався на його автора з безпідставною критикою то в петербурзьких, то в київських журналах. Якщо львівський рецензент Василь Лукич (Володимир Левицький) переконливо вважав, що Яворницьким у книзі «історія козаччини простудійована з широким обсягом та докладністю, на неї кинено світло з багатьох боків і розглянено у зв'язку з історією Польщі і України», то Лазаревський безапеляційно

стверджував зовсім протилежне: звинувачував автора в тому, нібито він «історію Запорожжя відривав від історії України взагалі».

Все пояснюється дуже просто: погляди Лазаревського на Запорізьку Січ були відмінними від наукової концепції Яворницького, який вважав запорозьке козацтво не тільки прогресивним явищем, а й рушійною силою у виступах за національні та соціальні права і визначальним фактором у розвитку демократичних традицій українського народу. Оponent Яворницького до Запорізької Січі, особливо до її останнього етапу, ставився як до явища негативного, звинувачуючи козаків у грабінництві та розбоях, а її знищення оцінював як закономірний історичний акт, вчинений царським військом.

Тимчасом тритомна «Історія запорозьких козаків» обсягом майже дві тисячі сторінок стала унікальною капітальною працею, де на матеріалах як друкованих джерел і об'єктивних мемуарів, так і на основі цінних документів, виявлених ученим у державних, приватних, церковних архівах, глибоко і всебічно охарактеризовано українське козацтво. Це було перше історичне дослідження, в якому детально висвітлено етапи існування й розвитку Запорозької Січі, найповніше розкрито суть її військового, економічного, політичного життя, зафіксовано козацькі звичаї, щоденний побут, культурні та морально-етичні традиції.

Микола Костомаров

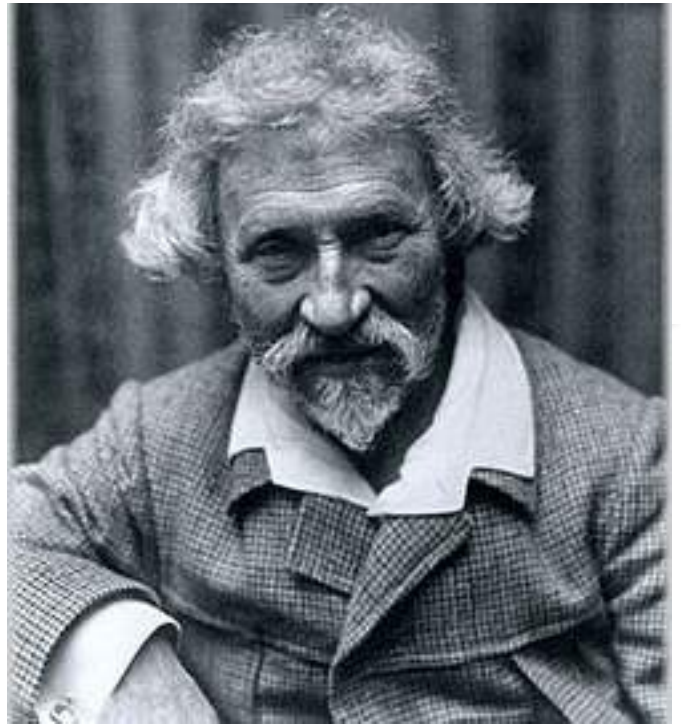
Дбаючи про повноту матеріалу і, зважаючи на зауваження та пропозиції до першого тому авторитетних істориків Володимира Антоновича, Дмитра Багалія, Василя Ключевського, Яворницький переробив і доповнив його виявленими важливими документами в московських архівах. Перевидання першої книги з тритомника, здійснене на рубежі століть, було щедро ілюстроване, розширене за рахунок матеріалів, розшуканих аж у середньоазійських сховищах.

Сумлінність і відповідальність автора в подачі історичних фактів та подій і їх глибоко наукове осмислення швидко зробило видання відомим, визначивши його подальшу долю на багато десятиріч. Тритомна «Історія запорозьких козаків», з'явившись друком наприкінці XIX століття, одразу ж поставила автора в ряд видатних дослідників української минушини, який у своїй діяльності керувався принципами достовірності та об'єктивності. Однак радянські енциклопедисти, відзначаючи великі досягнення Дмитра Яворницького у сфері історії, археології, етнографії та фольклористики, неодмінно додавали, що він «був істориком ліберально-буржуазного напрямку, суспільно-політичні погляди якого мали монархічне забарвлення». В часи сталінської деспотії вченому закидали «ідеалізацію історичного минулого України», а також те, що «він не розумів ролі клас і класової боротьби і стояв на помилкових позиціях націоналістичної концепції про безкласовість українського народу».

Відтворюючи мужні образи

У житті Яворницького завжди було багато ширих друзів, приятелів, які не тільки захоплювались самовідданою працею вченого, а й а усьому допомагали, вважали за честь сприяти його пошукам, дослідницькій роботі. Неважно пересвідчитись у цьому, заглянувши до епістолярної спадщини академіка, яка нараховує щонайменше півтори сотні постійних кореспондентів. Серед них – історики, археологи, мовознавці, письменники, видавці, етнографи, художники й артисти. Досить сказати, що з Яворницьким активно листувалися Михайло Грушевський, Василь Ключевський, Олександр Потебня, Михайло Коцюбинський, Марко Кропивницький, Борис Грінченко, Агатангел Кримський та багато інших відомих вчених і діячів національної культури.

Особливо теплими були стосунки з художником Іллею Репіним. Єднав їх не тільки харківський край, де обоє народились, а насамперед все, що втілювалося у поняття «запорізьке козацтво».

Познайомившись у Петербурзі, земляки одразу ж відчули спорідненість творчих душ, глибоку зацікавленість один одним. Репіна саме в цей час захопила історична тематика. Ще раніше, дізнавшись від своїх друзів про зухвалий лист запорозьких козаків турецькому султану, що поширювався в сімнадцятому столітті, художник на мить уявив собі молодецьке товариство з Іваном Сіркою на чолі і того ж дня олівцем накидав перший ескіз майбутньої відомої картини.

Відчуваючи складність теми й особливу відповідальність за достовірність її втілення, Репін розпочав роботу над новим ескізом. При цьому часто консультувався з Миколою Костомаровим, виїжджав у Запорізький край, де уважно вивчав пейзаж, зразки старовинної зброї, слухав народні перекази. Згодом малював дещо історично-козацьке. І все ж основну роботу над задуманим полотном було відкладено на цілих чотири роки, аж поки доля не звела з Яворницьким. Саме про це один з мистецтвознавців писав: «Довго коло Репіна не було людини, яка повірила б у його задум і могла б ознайомити його з побутом епохи, із зброєю, домашнім начинням та іншими автентичними предметами вжитку запорожців XVII століття, з літературно-історичними джерелами і, нарешті, могла б підшукати для цього живу «натуру».

За порадою вченого Репін знову побував серед нащадків запорожців, уважно вслухався там у народні пісні й розповіді старожилів, пильно вдивлявся в риси їхніх облич, у побутові речі, захоплювався збереженими козацькими звичаями. То в одному, то в іншому місці він чув перекази про те, як запорозькі козаки разом з кошовим отаманом Іваном Сірком писали листа-відповідь турецькому султану Мухамеду IV. Хтось із обуренням переповідав пихату султанську вимогу до запорожців добровільно скласти зброю, підкоритися і прийняти турецьке підданство. Були й такі люди, котрі мало не напам'ять знали зміст козацького листа-відповіді.

Репін слухав їх і ніби наяву бачив та чув, як кошовий писар кладе на папір глузливі слова, що вилітали з уст невгамовних дотепників: «Ти – шайтан турецький, проклятого чорта брат і товариш, і самого люципера секретар! Який ти в чорта лицар? Чорт викидає, а твоє військо пожирає»...

Для художника вже перші слова того листа давали змогу відчувати настрої козаків. Наступні ж – наче прочиняли двері до розуміння того обурення, що кипіло в їхніх душах.

«Не будеш ти годен синів християнських під собою мати; твого війська ми не боїмось, землею і водою будемо битися з тобою»...

Особливо запам'яталися Репіну та зневага і знуцання над султаном, що виблискували у влучних та ідких характеристиках: «Вавілонський ти кухар, македонський колесник, ерусалимський броварник, олександрійський козолуп, великого і малого Єгипта свинар, татарський сагайдак, каменецький кат, подолянський злодіюка»...

У дошкульних, насмішкуватих словах, що звучали й звучали, аж до непристойних, Репін не тільки почув, а й побачив живі обличчя козаків та їхнього безстрашного кошового отамана. Тільки тепер художник з допомогою Яворницького почав підбирати «натуру» – обличчя й постаті, які найкращим чином могли б передати дух, відтворити настрої козацького товариства в момент написання листа.

Переробивши кілька ескізів, він зупинився на тому, який, на його думку, нарешті відповідав історичній правді. З тих, хто погодився позувати основних персонажів картини був і сам Яворницький. Довгими годинами вчений терпляче висиджував під вимогливими і прискіпливими поглядами художника, прагнучи в усьому виконувати мистецьку волю. На картині «Запорожці пишуть листа турецькому султану» він з'явився у постаті кошового писаря.

Для створення образу інших персонажів репінського полотна погодилися позувати відомі особи, яким симпатизував художник. Кошовий Сірко писався з київського генерала, українофіла Михайла Драгомирова, січовий суддя – з Василя Тарновського, осавул – з артиста Федора Стравінського, Тарас Бульба – з професора Петербурзької консерваторії Олександра Рубця...

*Василь Губарець
Журнал Тиждень (м. Київ)*

« Ми не лукавили з тобою»

«Чому я не хочу вертатись до СРСР?» (інша назва – «Чому я не хочу вертатися на "родіну"?)» – лист-памфлет Івана Багряного, у якому викладено політичну декларацію національної гідності й прав людини, яка пережила примусову репатріацію, насильство, тортури, приниження як колишній в'язень, остарбайтер, полонений, позбавлений власного імені. У памфлеті Союз Радянських Соціалістичних Республік був представлений як «родіна-мать», що влаштувала геноцид проти власного народу, звідси й виникає інша уживана назва памфлету – «Чому я не хочу вертатися на "родіну"»?

Чому я не хочу вертатись до СРСР?

Я вернусь до своєї Вітчизни з мільйонами своїх братів і сестер, що перебувають тут, в Європі, і там, по сибірських концтаборах, тоді, коли тоталітарна кривава більшовицька система буде знесена так, як і гітлерівська, коли НКВС піде вслід за гестапо, коли червоний російський фашизм щезне так, як щез фашизм німецький...

Автор

Я один із тих сотень тисяч людей-українців, що не хочуть вертатися додому, під більшовизм, дивуючи тим цілий світ.

Я є українець, робітник з походження, маю 35 років, уроджений на Полтавщині (тепер Сумщина), зараз живу без сталого житла, в вічній нужді, никаючи, як бездомний пес, по Європі, утікаючи перед репатріаційними комісіями з СРСР, що хочуть повернути мене на «родіну».

Я не хочу вертатись на ту «родіну». Нас тут сотні тисяч таких, що не хочуть вертатись. Нас беруть із застосуванням зброї, але ми чинимо скажений опір, ми волиємо вмерти тут, на чужині, але не вертатись на ту «родіну». Я беру це слово в лапки, як слово, наповнене для нас страшним змістом, як слово чуже, з таким незрівнянним цинізмом нав'язуване нам радянською пропагандою. Більшовики зробили для 100 національностей єдину «совітську родіну» і нав'язують її силою, цю страшну тюрму народів, звану СРСР.

Вони її величають «родіна» і ганяються за нами по цілому світу, щоб на аркані потягти нас на ту «родіну». При одній думці, що вони такі спіймають і повернуть, в мене сивіє волосся, і вожу з собою дозу ціаністого калію, як останній засіб самозахисту перед сталінським соціалізмом, перед тою «родіною».

Для європейців і для громадян всіх частин світу (крім СРСР) дивно й незрозуміло, як-то може

людина утікати від своєї Вітчизни і не хотіти вертатись на неї. То, мабуть, великі злочинці, що бояться кари за великі гріхи перед своєю Вітчизною?

Мабуть, тому до нас ставляться з такою ворожістю.

Дійсно, тут є чому дивуватися для тих, для кого слово «Вітчизна» наповнене святим змістом. Що може бути милішого за Вітчизну, за ту землю, де народився і ходив по ній дитячими ногами, де лежать кості предків, де могила матері.

Для нас слово «Вітчизна» також наповнене святим змістом і може більшим, як для будь-кого іншого. Але не сталінська «родіна». Мені моя Вітчизна сниться щоночі. Вітчизна моя, Україна, одна з «рівноправних» республік в федерації, званій СРСР. Я не тільки не є злочинцем супроти своєї Вітчизни, а, навпаки, я витерпів за неї третину свого життя по радянських тюрмах і концтаборах ще до війни.

Вона мені сниться щоночі, і все ж я не хочу нині вертатись до неї. Чому? Бо там більшовизм. Цивілізований світ не знає, що це значить, і може навіть не повірити нам. Та, слухаючи нас, мусить поставитися до того уважно. Ми прожили там чверть століття, а, говорячи тепер страшну правду про тамтешній світ, ми робимо це з повною свідомістю, що ставимо під загрозу смерті-терору і каторги всіх наших близьких і рідних, що ще залишилися там і що на них Сталін буде виміщати свою ненаситну злобу і кровожерну зненависть до нас, українців.

Однак це не спиняє нас від бажання розказати світові хоч частину тієї страшної правди, що жене нас по світах крізь нужду, холод і голод геть далі, як страшна примара, правди про «родіну», про країну сталінського соціалізму і про нашу українську трагедію в ній. Отже: І Візьміть Малу Радянську Енциклопедію видання 1940 р. розкрийте її на букву «у» і прочитайте в рубриці «УРСР», що там написано.

Це документ. А написано там чорним по білому, хоч і дрібним друком, що Радянська Україна за переписом 1927 р. мала українського населення 32 мільйони, а в 1939 р., цебто по 12 роках... 28 мільйонів.

Всього лише 28 мільйонів! Де ж ділися 4 мільйони людей проти 1927 р.?

А де дівся приріст, що за 12 років мав бути щонайменше 6-7 мільйонів?

Разом це становить понад десять мільйонів. Де ж вони ділися, ці 10 мільйонів українського населення? Що з ними сталося в країні “цвітучого соціалізму”? Ось через це я не хочу вертатись під більшовизм.

Я пройшов увесь тернистий шлях зі своїм народом і був живим свідком, де поділися ті мільйони. Того не можна розповісти в короткій статті докладно, але я хочу хоч стисло про те розказати.

Причому підкреслюю, що я робітник (пролетар), цебто представник “панівного” в СРСР класу, іменем якого Сталін і його партія здійснюють т.зв. “пролетарську диктатуру”. Але я є сином українського пролетаря, а, крім того, мати моя селянського походження — дочка селянина Івана Кривуші з села Куземин на Полтавщині — ось це є нещастя цілого мого життя в “найдемократичнішому” СРСР.

І саме через те я був не тільки свідком, де ділися 10 мільйонів українського населення, а й часткою тих мільйонів, що разом з нами була мордована і знищувана послідовно через усі роки більшовизму. II Я був ще малим 10-річним хлопцем, як більшовики вдерлися в мою свідомість кривавим кошмаром, виступаючи як кати мого народу. Це було 1920 року. Я жив тоді в дідуся на селі, на пасіці. Дідусь мав 92 роки і був однорукий каліка, але трудився на пасіці, доглядаючи її. Він нагадував мені святих Зосима і Саватія, що були намальовані на образку, який висів під старою липою посеред пасіки.

Аж ось одного дня надвечір прийшли якісь озброєні люди, що говорили на чужій мові, і на моїх очах та на очах інших онуків, під наш несамовитий вереск замордували його, а з ним одного сина (а мого дядька). Вони довго штрикали їх штиками і щось допитували, стріляли в лежачі скривавлені тіла з пістолів і реготались... Вони всі гидко лялялись, і під старою липою посеред пасіки, коли ікони

святих Зосима і Саватія, все було забризкане кров'ю. Кров все життя стоятиме мені в очах. Це так починалася “Варфоломійська ніч” в тім селі. Таких ночей було багато в Україні, й я, маленький, чув, як люди говорили про них з жахом, але не бачив. А тоді побачив. В ту ніч було вимордовано в селі всіх стареньких господарів й священика, і організував ту ніч (як безліч таких ночей) більшовизм в особі представників чека та більшовицького “істреботряду”. Я не знав, що то було прелюдією до всього його радянського життя і символом долі, приготованої більшовизмом для цілого мого народу.

Замучили вони мого діда за те, що він був заможний український селянин (мав 40 десятин землі) й був проти “комуни”, а дядька за те, що він був за часів національної визвольної боротьби — в 1917-1919 рр. — вояком національної армії Української Народної Республіки. За те, що боровся за свободу і незалежність українського народу.

Другого мого дядька, що врятувався тоді від смерті втечею, пізніше заарештували й без суду заслали на Соловки (радянське Дахау) на 10 років, потім добавили ще 10 років, і він там загинув.

Пізніше тими самими шляхами пішов і я, і вся моя родина. Ось так я вперше побачив зблизька більшовизм. Це було на світанку мого життя і на початку існування УРСР, цебто України, підгорненої під радянський режим, колонізованої червоним московським імперіалізмом. Пізніше таким кривавим і жорстоким бачив я його все життя там. III Підгорнувши Україну, більшовизм поставив своїм завданням зденаціоналізувати її, знищити її духовно й національно, прагнучи зробити з багатонаціонального СРСР єдину червону імперію. А через те, що Україна була найбагатшою в СРСР республікою й другою по величині після Росії, — більшовизм прагнув утримати її за всяку ціну. А через те, що добровільно народ того не хотів, то московський більшовизм став на шлях провокацій, терору і фізичного винищення цілих людських мас, що й робив упродовж всього свого панування й робить тепер. Це знищення провадилося в грандіозних масштабах, як і личить режимові, опанованому манією великості. IV В 1929-1932 рр., в так званій “колективізації”, більшовизм виповів війну заможному селянству гаслом “знищення куркуля як класу”.

В практиці це означало фізичне винищення колосальної маси людей, чесних трударів-хліборобів. І насамперед винищення українського селянства. Це знищення “куркуля як класу” в дійсності було для нас знищенням України як нації, бо вона на 70 % селянська. Під цим гаслом фізичного знищення винищено буквально мільйони українського народу. Інет.зв. “куркулів”, а бідняків, інтелігентів і робітників.

Бо на Україні це знищення проводилось не в соціальному плані, а в політичному і національному. Куркулів знищувано за те, що вони заможні, за те, що вони “куркулі”. Бідняків, інтелігентів і робітників знищувано за те, що вони співчували “куркулям”, а значить були “підкуркульниками”. В цю категорію вносили всіх тих, хто був проти радянської влади і колективізації.

Всі ті маси людей, приречених на жертву, засилали в сніги Сибіру і Крайньої Півночі на смерть, де вони й загинули від голоду, холоду, хвороб, позбавлені всіх, навіть найелементарніших людських прав.

Висилали їх геть з усім, вириваючи з коренем, цебто зі стариками і з маленькими дітьми. А жінучи через цілий СРСР етапами, цькували їх, як тільки могли, живим словом і в пресі. А догнавши десь до понурої Печори чи Мурманська, кидали там напризволяще. Хто не вмер в дорозі, той загинув і на місці. Маленьких дітей, що вмирали в дорозі, матері не мали як хоронити й загрибали в снігу без священика і без домовини. А невдовзі і самі лягли там же. Кістками цих українських дітей і матерів Сталін вимостив усі шляхи й нетрі тої “необ’ятної родини”.

Так загинуло й чимало з моєї рідні. Але від того в Україні нікому не стало легше жити. В 1933 році більшовики організували штучно голод в Україні.

Перед очима цілого світу українське селянство вимирало цілими селами й районами, понад 5 мільйонів українського селянства згинувло тоді страшною голодною смертю. Допомогу, яку зорганізовано було в Західній Україні під проводом митрополита Шептицького, братню допомогу від тієї частини українського народу, що жила поза межами СРСР, під Польщею, Сталін відкинув і навіть нічого не сказав про це вмираючим українцям в СРСР. Навіщо? То небезпечно, бо то є національна солідарність, така страшна для більшовизму. Сталін прирік українське селянство на наглядну смерть свідомо, щоб змусити його до покірності,

до примирення з заведеним колгоспним рабством. Елеватори в цілому СРСР тріщали від українського хліба запрацьованого українським народом, і здобутками того народу більшовики завоювали за безцінь світові ринки, творячи демпінг, постачали ним китайську революцію тощо... В цей час умираючих українських селян, що їхали до столиць просити на вулицях милостиню, виловлювала червона жандармерія, звана робітничо-селянською міліцією, і викидала геть за місто вмирати на шляхах.

Український народ в цій страшній трагедії був доведений до людоджерства, до найвищого ступеня людської трагедії. Збожеволілі від голоду матері з’їдали своїх дітей...

Ви, матері цілого світу, чи можете уявити собі такий стан і такий режим, коли б ви могли з’їсти власну дитину? Ні!

Ви не можете цього навіть збагнути, ані в це повірити! А це було в Україні в 1933.

Адже ви не думаете, що наші матері, наші жінки й сестри з племені ботокудів, чи бушменів, чи інших диких племен Африки?

Ні, наші матері й сестри є зі Східної Європи, з роду великої княгині Ольги, що насаджувала християнство ще на світанку європейської цивілізації. Наші матері й сестри є з одного найшляхетнішого слов’янського племені, з України, і вони такі ж шляхетні й предобрі, як матері й дівчата Італії або Франції, або Англії. Але... До того ступеня трагізму вони були доведені більшовизмом. До найвищого ступеня трагедії, що не піддається навіть охопленню нормальним розумом. Вони були поставлені перед жахливою альтернативою: або страшна голодна смерть, або ...і це друге “або” було вже вислідом божевілля вмираючого. І за цим “або” все одно стояла смерть. І поставив її більшовизм. І сам він став її символом. І людоджерство — його породження і його суть. Він є його символом. Тут можна зібрати таку силу фактів, і матеріалів, і живих свідків, що висвітлили б цю жахливу сторінку нашої історії.

Щоби лише тим, хто поцікавився. Та ніхто в світі тим не поцікавився, і в цьому наша, українського народу, ще більша трагедія. Цей штучно створений голод забрав колосальні жертви від народу, що нічого не хотів, крім свободи й незалежності. Ось чому я ненавиджу більшовизм і не хочу вертатись

на “родіну” VI В роках 1932-1939 більшовизм знищив усю українську інтелігенцію: вчених, письменників, митців, військових, політичних діячів — тисячі і десятки тисяч людей, що становили собою верхівку народу. Багато серед них було комуністів, тих, що героїчно боролися в Жовтневу революцію за її гасла про свободу і справедливість, про рівність і братерство і були весь час вірні тим гаслам.

Сталін, потоптавши всі ті гасла своєю антинародною політикою, нищив і тих людей, що були їм до кінця вірні.

Більшовизм винищив їх саме для того, щоб позбавити український народ духовної верхівки, що змагалася до свободи й соціальної справедливості.

А винищив він їх, спершу піддавши страшній інквізиції, таким катуванням, що його знали лише часи середньовіччя, потім постріляв та позасилав на каторгу: в далеку Колиму, Соловки, на землю Франца-Йосифа і т.д., і т.д.

Так загинуло багато моїх друзів і товаришів, так загинули письменники: Григорій Косинка, Д. Фальківський, Б. Антоненко-Давидович*, Є.Плужник, Б.Тенета, Д.Загул, М.Йогансен, М.Куліш, С.Пилипенко, О.Слісаренко, М.Драй-Хмара, Г.Брасюк, М.Івченко, Г.Шкурупій, О.Влизько, Ю.Шпол, Гр.Епик, В.Підмогильний, М.Вороний, М.Зеров і інші... і інші...

Художники: І. Падалка, Седляр, І. Врона і інші... Полководці: Якір, Дубовий, Тютюнник тощо...

Так загинули професори: Гермайзе, С.Єфремов, О.Дорошкевич...

Цей реєстр такий довгий, цей реєстр такий безконечний, як безконечна наша трагедія. Багато українських діячів-комуністів покінчили

життя самогубством, як Скрипник, письменник-комуніст Хвильовий, голова Раднаркому УРСР Любченко тощо.

Серед усіх замучених діячів українського мистецтва, літератури й науки багато великих імен, непересічних талантів, знаних і шанованих в Україні.

Багато з них було моїх товаришів і друзів, і я можу запевнити, що вони не були ворогами народу, а навпаки — були популярними патріотами, високоінтелектуальними, порядними синами робітників і селян і

бездоганно чесними людьми. За це їх знищено.

З ними я пройшов тернистий шлях більшовицьких тюрем і таборів.

З багатьма сидів в одній камері, був однаково битий і катований...

До речі — до уваги канадців, американців, а особливо тамошніх українців-комуністів.

Так загинув в числі інших і відомий наш письменник-комуніст М. Ірчан! Так загинули й всі українці-комуністи галичани, що повірили Сталінові й пішли до СРСР будувати радянську Україну в “братнім союзі” з червоною Москвою. Вони були знищені за те, що були українські комуністи й, повіривши в облудні більшовицькі кличі про право націй на свободу аж до “відокремлення”, сподівалися те “право” здійснити.

Багато живих свідків можуть сказати всім, де лежать їхні кості, таких як Грицай, Бадан, Крушельницький тощо.

І коли канадські та американські українці-комуністи виступають сьогодні проти нас, утікачів від більшовизму, домагаючись повернути нас назад, то вони виконують каїнову роль. Хай вони поїдуть лише самі до того сталінського “раю” та побудуть там пару років. А тоді вже, якщо вціліють, хай забирають слово.

Крім високої інтелігенції з іменами, в ці два роки було вимордувано безліч інтелігенції безіменної. І все за те, що вони були українці й десь бодай словом й будь-коли (навіть 20 років тому) заявили про свою нелюбов до московського окупаційного режиму. За це їх усіх названо ворогами народу і вимордувано в таких спосіб, що й Гітлер міг би позаздрити й навчитись. Страхіття Дахау і Бухенвальда не перевищують страхіть безлічі енкаведистських катівень та концтаборів в ті роки.

Внаслідок всіх тих знуцань над українським народом загинуло, навіть за радянською статистикою, про яку було згадувано вже, між 1927-1939 роками понад 10 мільйонів населення.

Але радянська статистика не заслуговує на довір'я. Перепис в кінці 30-х років починався двічі. Раз, в 1937 році, після закінчення перепису все було зліквідовано й запроєктовано перепис наново, віддаливши його на довший час, бо наслідки першого перепису були жахливі. Відклавши перепис, вжито було негайних заходів, щоб сьак-так виправити трагічний стан з кількістю населення в окремих республіках,

а особливо в Україні. Негайно було проголошено закон про заборону абортів, про нагороду за многогородність тощо, щоб збільшити приріст.

А тоді приступлено до перепису в 1939 р. Причём переписувано навіть по камерах смертників, затримавши виконання смертних вироків до закінчення перепису. І все ж на Україні не вистачало кілька мільйонів проти 1927 р., й то за даними цього, перепрошую, "перепису". Ось чому я не хочу вертатись під більшовизм й ніколи не дамся живим, щоб мене сталінські сатрапи везли на "совітську родину"

VII Тую "родину" я пройшов від Києва до Чукотки, до Берингової протоки й назад. Пройшов під опікою опричників з ДПУ-НКВС, переходячи поступово через всі митарства, поки не втік сюди, в Європу. Це тривало вісім років: цебто половина мого свідомого життя проведена в тюрмах і концтаборах большевії. Ціла молодість похоронена там. А решта життя прожита в загальному концтаборі, ім'я якому СРСР, де така категорія людей (а саме категорія політично неблагонадійних) позбавлена права голосу й приречена на стан моральної депресії, не кажучи вже, що вона часто позбавлена праці й життєвих засобів і вічно загрожена новими арештами та ув'язненнями.

Недарма там виховався тип людини, такий поширений там, — людини заляканої, підозрілої, мовчазної і фатально настроєної. Європеець або американець, почувши, що автор пробув 8 років по тюрмах в країні "соціалізму", подумає, що він є принаймні убивцем-рецидивістом або гвалтівником малолітніх дітей, або бандитом з великої дороги, коли заслужив такої кари.

Ні, автор є лише українським митцем з вищою освітою й ніколи не різав навіть курчати. Але ціле нещастя в тім, що він в тій Україні "сталінського соціалізму" й найширшої в світі "демократії" насмілився сказати слово протесту, й те замасковане в езопівську форму. За це він провів молодість по тюрмах і на каторзі й заздрив навіть бандитам, бо вони мали легший режим і мали пільги, а митці не мали пільг, як "політичні злочинці", тому що вони були патріотами свого народу й своєї Вітчизни.

Отже, парадокс! VIII Я не хочу вертатись до своєї Вітчизни саме тому, що я люблю свою Вітчизну. А любов до Вітчизни, до свого народу, цебто національний патріотизм в СРСР є найтяжчим злочином. Так було цілих 25 років,

так є тепер. Злочин цей зветься на більшовицькій мові — на мові червоного московського фашизму — "місцевим націоналізмом".

Чому це вважається за найтяжчий злочин? СРСР, як відомо, є федерацією рівноправних республік. Рівноправних народів, що по "сталінській конституції" мають право на національну свободу аж до відокремлення від СРСР. А значить, кожний представник від кожної нації нібито має право на свій патріотизм і на любов до свого народу.

Однак це лише в теорії. А насправді, коли б якась республіка захотіла вийти з федерації, вона була б задавлена вогнем і залізом своїм "рівноправним" союзником — більшовицькою Росією. І була б весь час наставлена і утримувана терором у тім вільнім союзі. Більшовизмові залежить на створенні єдиної тоталітарної червоної імперії з єдиною адміністрацією, єдиною мовою, єдиною культурою, єдиною ідеологією й політикою.

Тому найменший прояв власної волі будь-якої з "рівноправних" націй в СРСР (окрім Росії) здушується страшним моральним і фізичним терором.

Тим терором російський червоний фашизм (більшовизм) намагається перетворити 100 національностей в т.зв. "єдиний радянський народ", цебто фактично в російський народ.

Ось тому патріотизм "місцевий", цебто патріотизм кожного з представників отих 100 національностей — прагнення до національної свободи й незалежності — вважається за найтяжчий злочин й так тяжко карається. Цебто любов до свого народу й до Вітчизни (не до тюрми народів — СРСР, а, скажімо, до Грузії, до України, до Білорусії і т.д.) вважається за найтяжче зло. Ось чому українцям навіть поза межами СРСР не дають спокою й намагаються силою й провокаціями зтягти їх назад і знешкодити. А щоб світ не обурювався, а, навпаки, помагав більшовизмові в його роботі, більшовизм намагається довести всім, що українці є "воєнними злочинцями", ворогами більшовизму. Так, українці є ворогами більшовизму, але не є воєнними злочинцями. Бо вони боролися однаково проти Гітлера й проти Сталіна. Вони боролися проти обох ще до цієї війни, так само боролися проти обох у цій війні.

Багато з нас після тюрем і концтаборів у Сталіна пройшли через концтабори гестапо

— через Дахау, Белз, Бухенвальд, Авшвіц тощо. А ще більше повішено і закатовано Гітлером — Сталіновим союзником з 1939 р.

Більшовизм це знає. Але він нас намагається оганьбити в найпідліший спосіб, щоб ніхто в світі не співчував і не захищав нас. Чому? Тому що ми являємо для нього небезпеку — ми є носіями тієї правди, про яку не знає світ, але мусить знати, — цього боїться більшовизм.

ІХ Я не хочу вертатись на сталінську “родіну” тому, що підлість, цинізм і жорстокість більшовиків не знає меж. Партійна кліка, яка дотримується гасла “мета виправдовує всі засоби”, дійсно не перебирає ніякими засобами. А через те, що мета більшовиків мінялася кілька разів за роки їх панування (від мети будування соціалізму з культом Карла Маркса до мети створення російської імперії з культом царя Петра І, або від мети безбожництва до мети попирання російської православної церкви і т.д.), не важко уявити, скільки найпротилежніших засобів застосували більшовики. Раз для того, щоб ту мету будувати, а раз для того, щоб її руйнувати; раз, щоб викорінювати релігію, як “опіум для народу”, стріляючи священників та руйнуючи храми, а раз для реставрації російської церкви, стріляючи безвірних (як-от Ярославського) і засилаючи на каторгу представників інших церков. Або раз караючи за виступи проти Єжова і “єжовщини”, а раз за підтримку того самого Єжова і “єжовщини” і т.д., і т.д.

І все це робилось з одвертим цинізмом і холодною жорстокістю і все в “Грандіозних” масштабах. А людина під тим режимом позбавлена людської гідності й найелементарніших людських прав. Коли громадянина (і то незалежно від його віку, стану та будь-яких заслуг перед народом) брано НКВС під арешт, то ніхто його не міг ані заступити, ані захистити. Інститут заступників на Сході (адвокатів) фактично не існував. Як не існували і відкриті суди для політичних. Мільйони людей знищено так, що невідомо, де вони ділися.

Відповідальність за батька (і не тільки тоді, як він був дійсно злочинцем, а вже тоді, коли він був дійсно заарештований) зразу ж перекладалась на дітей і на всю родину, їх піддавано переслідуванням терорів.

Наприклад: Беручи до в'язниці батька (а брали там всіх, причім раніше ламали ребра і викручували на допитах суглоби, а тоді вже

пред'являли — часто через два роки — ордер на арешт і обвинувачення, зроблені заднім числом, щоб сяк-так формально закінчити справу; а було так, що раніше людину розстрілювали, а тоді вже встановлювали, що розстріляли не того, кого мали розстріляти, а випадково однофамільця) — отже, беручи до в'язниці батька родини і ще не вияснивши його провини, викидали його родину геть на вулицю, таврували їх ворогами народу, організовували цькування їх в суспільстві, позбавляли праці і засобів існування.

Так загинули мої діти, як і діти багатьох моїх колег по тюрмах.

Або мстилися на дітях за батьків і навіть за дідів, не приймаючи їх до вищих шкіл чи на виробництво тільки тому, що його дід був колись куркулем чи офіцером або навіть рядовим вояком армії Української Народної Республіки чи якої іншої. Це було стилем підрадянського життя.

Так потерпав довго я сам. Так само по відношенню до матерів. Мати може вмерти під дверима НКВС, благаючи про звістку про сина, але їй не скажуть нічого і не дадуть побачення, а ще будуть свердлили її рану в серці брудними інсинуаціями й погрозами й вимагатимуть від нещасної матері признатися, з ким був знайомий син, тощо... І тероризуватимуть темну неписьменну стареньку жінку, зганяючи її зі світу. Так загинула моя мати. Або скалічивши в'язня на допиті і пхнувши його в камеру, йому не дають ніякої медичної допомоги. Лікар-енкаведист ставить напівбожевільний від мук жертві таку умову: “Або підпишете усе, що вимагає слідчий, і тоді я вас буду лікувати, або здихайте”. А до цього треба ще взяти під увагу, що тая жертва ні в чім не повинна.

Я не хочу вертатись до СРСР тому, що там людина не варта й того, що комаха. Знищуючи людей за ніщо: за дрібниці, за сказане слово, за анекдот, за скаргу на погане життя та ще й роблячи це з одвертим цинізмом, більшовики виставляють таку формулу: “В СРСР людей хватит і нечово церемонітса” та “ліпше поламати ребра сотні невинних, як пропустити одного винного”.

Тож не дивно, що по тюрмах і таборах в СРСР в 1936-39 рр. сиділи коло 11 мільйонів людей. Тюрми були так переповнені, що в одиночних камерах, цебто з площею на одного чоловіка, сиділи по 25-30 людей і так сиділи, вірніш стояли, по 10-11 місяців і більше “під слідством”,

цебто ще до в'яснення, чи вони дійсно в чомусь винні. І нікого те не обходило, що люди загинули живцем... Крім того кожного з них мордовано на допитах.

І все те робилося за придуманим планом і за вказівками з Кремля. Тобто була т.зв. "п'ятилітка реконструкції челаека". То ж його реконструювали так. Одначе, коли процес дійшов до абсурду, коли не лишалось родини в СРСР, яка не була б зачеплена терором, бо в ній знаходився ворог народу, коли морезаявіписаних блангань дітей і матерів ув'язнених і засуджених ворогів народу залило Кремль, а особливо Н. Крупську (дружину покійного Леніна), тоді Сталін, щоб заспокоїти громадську думку, виголосив на XVIII партз'їзді, що вороги народу пролізли в НКВС, перебили чесних "партійних більшовиків"... Цебто впродовж декількох років і з таким розмахом били... А сказавши так, велів зняти Єжова і відправити його в відпустку.

Чи може бути більший цинізм і глум над людиною? Глум над мільйонами людей... А провокаційне вбивство Кірова? Цей другий "підпал рейхстагу" інспірований для того, щоб виправити невдалий терор проти всіх опортуністів і всіх незадоволених.

Кірова убив ніби правий опортуніст Ніколаєв. Але то був лише Вандерлюб ч.2.

В "помсту за Кірова" розстрілювали людей "правих, лівих" і всіх інших масово, і то не тільки партійних опортуністів, а й тих безліч (і то найбільше) людей, які ніколи жодного відношення до партії і до опозиції не мали.

Так порозстрілювали українських митців і письменників.

Хвиля масових розстрілів прокотилася від Одеси до Владивостока, а кількість розстріляних така велика, що не тільки за Кірова, а й за самого Сталіна то була б зависока ціна. І то не рахуючи засланих на каторгу.

Прикладом такого глуму, цинізму, підступу, провокації, садизму, нічим не виправданій жорстокості рясніє ціла 27-літня більшовицька практика. І то не з випадку і "плями на сонці" — то є стиль більшовизму, його природи.

Ось чому я не хочу більшовизму і соціалістичної "родіни"

ХЯ не хочу вертатись під більшовизм тому, що я сидів у тюрмах із священиками різних церковних напрямків і бачив, як їх бито і мордовано. За наказом Сталіна їх винищено в СРСР, а церкви

поруиновано, і цілих 25 років вибивано з людських душ найменші ознаки християнської релігії. В брутальний, підлий спосіб. І ось 1943 р. більшовизм вдався до релігії і став виступати в ролі захисника православної церкви.

Європа і весь світ може в це вірити — в те, що Сталін дійсно насаджує християнство, а його партія щиро вернулася до релігії. Але ми ніколи в це не повіримо. Тіні замучених священиків стоять в нас перед очима, їхні кості ще не встигли зітліти.

Скоріше біблійний цар Ірод може навернутись до християнства, як його наступник ХХ ст. Сталін зробив з релігії знаряддя своїх політичних махінацій і тільки. А релігія як була викорінювана в СРСР, так і буде викорінювана.

Я не хочу вертатись до СРСР, тому що сталінський соціалістичний СРСР — то є суцільний концтабір поневолених людей всіх 100 національностей — людей безправних, стероризованих, голодних, вбогих.

За чверть століття вони від більшовизму нічого не дістали, крім тюрем, річок крові і сліз... І вони нічого не дістануть, доки існує більшовизм.

Більшовизм — це є насильство над людиною, це є рабський труд, це є сваволя політичної кліки, це є новітнє кріпацтво, це є терор фізичний і духовний, це є злидні, це є голод, це є війна.

XI Я не хочу вертатись на свою Вітчизну, доки там панує більшовизм, тому що Сталін нищив Україну в парі з Гітлером. Сталін є союзником Гітлера з 1939 р. Але для нас, українців, він є союзником Гітлера ще з раніших часів. Гітлер мав за мету винищити нас в ім'я панування фашистської Німеччини на нашій землі. Сталін нищив і нищить нас в ім'я панування своєї партії і її т.зв. "марксо-ленінської доктрини", а фактично в ім'я панування російського червоного фашизму на нашій землі і в цілому світі.

Сталін поміг Гітлерові і вимордував нас по Сибірах і по казематах. Гітлер допоміг Сталінові, вимордувавши нас по Дахау та в тяжкій неволі. Ми не склали зброї в боротьбі проти своїх напасників і не складемо її, хоч нас, 40-мільйонний український народ, вже майже стерто з лиця землі. Ось чому я і сотні тисяч нас не хочемо вертатись додому в "країну соціалізму". XII Я вернусь до своєї Вітчизни з мільйонами своїх братів і сестер, що перебувають тут, в Європі, і там, по сибірських концтаборах, тоді, коли тоталітарна кривава більшовицька система буде знесена так,

як і гітлерівська, коли НКВС піде вслід за гестапо, коли червоний російський фашизм щезне так, як щез фашизм німецький...

Коли нам, українському народові, буде повернено право на свободу і незалежність в ім'я християнської правди і справедливості.

Людині, що виросла в нормальних людських умовах, тяжко повірити у все, що діялось там, на одній шостій частині світу, за китаїським муром.

Нам світ може не повірити! Добре!

То нехай нам влаштують суд. Нехай нас судять, але в Європі, перед лицем цілого світу. Нехай нас обвинувачують, у чому хочуть, але нехай нас судять представники цивілізованого світу. Всі оті сотні тисяч нас, утікачів від більшовизму, сядуть на лаву підсудних.

Нехай нам влаштують суд. Але на такий суд Сталін не піде!

Ми того суду не боїмося, але він його боїться — “сонцюподібний”, “батько народів”, “наймудріший з мудрих”, “найдемократичніший з демократичніших” боїться такого суду, бо то був би суд над ним і над цілим більшовизмом, то був би небувалий і найцікавіший скандал в історії.

Сталін це знає і поспішає вихопити нас найшвидше, а іноді застосовуючи і методи викрадання і фізичного знищення окремих осіб у руїнах гітлерівського рейху.

Злодій є злодій і такі його методи. Примітка. Посилаючи це до публікації в світ, я свідомий того, що, вразі появи цього листа в пресі, більшовики руками НКВД замордують решту моєї рідні, якщо там ще хтось живий. Одначе я прошу його видрукувати і підписати повним ім'ям. Все, що я мав до страчення, вже стратив.

Багрянний Іван, 1946 р.

*Людина - це
найвеличніша з усіх
істот.*

*Людина -
найнещасливіша з усіх
істот.*

*Людина - найпідліша з
усіх істот.*

*Як тяжко з цих трьох
рубрик вибрати
першу для доведення
прикладом.*

Іван Багрянний

Маестро!

Я належу до тих щасливців, котрі можуть сказати: «Я слухав Владзімежа Забару в живому виконанні». Видатний тенор дніпровець Владзімеж Забара унікальний співак, якому підкорилися більшість вокальних жанрів: від оперних, камерних, народних творів, – до джазу і естрадних пісень.

Важко згадати ще когось, хто однаково професійно міг би виконати оперні партії, українські пісні та будь-які естрадні композиції. А ще його без перебільшення можна назвати «Людина оркестр» з огляду на громадську і політичну діяльність пана Владзімежа. Депутат Дніпропетровської облради В. Забара чи не найбільш ефективний сенатор регіонального рівня. Бо звук і співати і, працювати, як то кажуть, на повну.

Нещодавно він підкорив своїм могутнім талантом учасників святкової імпрези з нагоди вшанування володарів Відзнаки імені Івана Багряного, яка відбулася у стінах дніпровського коледжу електрифікації. Це був триумф! Це була магія пісенного мистецтва! Слава маестро Забарі!

Фідель Сухоніс, редактор журналу “Бористен”

Рецепти *української* кухні

Пиріг з гарбузом, цибулею і сиром

Інгредієнти:

- 2 листи тіста листкового без-дріжджового
- 300 г гарбуза
- 150 г сир твердий (Замість твердого сиру можна взяти сулугуні)
- 1 цибуля ріпчаста
- 1 яєчний жовток
- оливкова олія, сіль

Спосіб приготування:

Гарбуз почистити, нарізати тонкими скибочками і скропити 2 ст. ложками оливкової олії. Розігріти сковороду-гриль і обсмажити скибочки гарбуза з двох сторін практично до готовності. Цибулю почистити і нарізати тонкими півкільцями. В окремій сковороді розігріти оливкове масло і обсмажити цибулю. Сир натерти на крупній тертці. Лист вистелити папером для випічки. Тісто попередньо розморозити, потім один пласт злегка розкочати, так щоб вийшов прямокутник, і укласти його на лист. На тісто, відступаючи від країв на пару сантиметрів, викласти цибулю і обсмажену гарбуз, зверху посипати натертим сиром. Другий пласт тіста розкочати

в прямокутник трохи більшого розміру, ніж перший, і накрити їм зверху пласт з начинкою, щільно притиснувши краї. Жовток посолити, злегка збити, змастити пиріг і гострим ножом зробити діагональні неглибокі надрізи. Випікати в розігрітій духовці 30 хвилин.

ДЕРЖАВНЕ АГЕНТСТВО
ЛІСОВИХ РЕСУРСІВ
УКРАЇНИ

Не рубай

а посади!

ШВИДКО
ЗРУЧНО
ПРЯМО В РУКИ

Найшвидший і найбільш надійний посилковий сервіс до України та країн СНД. Порівняйте терміни доставки пакунків через компанію МІСТ з другими компаніями і переконайтесь в цьому самі.

○ ДОСТАВКА КОРАБЛЕМ
 В Україну: 30-40 днів
 В Москву: 30-40 днів
 В Ст. Петербург: 35-45 днів
 Решта регіонів на www.meest.us

ЕКСПРЕС ДОСТАВКА ПОСИЛОК:
 В Україну: 3-5 робочих днів
 В Москву: 5-7 робочих днів

○ ВІДПРАВКА АВІА І МОРСЬКИХ ВАНТАЖІВ
 ○ ДОСТАВКА АВТОМОБІЛІВ У КОНТЕЙНЕРАХ
 ○ УПАКОВКА І СТРАХУВАННЯ
 ○ ПЕРЕКАЗ ГРОШЕЙ ЗА НАЙНИЖЧИМИ ЦІНАМИ

1-800-288-9949 www.meest.us

Marketing and design by imaginestudio.com

Заснований 2005 року поштово-логістичний оператор України, ТзОВ «Торговий Дім «Міст Експрес» є одним з лідерів у сегменті доставки відправлень «до рук» Одержувача. Підприємство належить до поштово-логістичної групи «Meest Group», яка сягає своїм корінням міжнародної корпорації МІСТ (Meest Corporation Inc., Торонто, Канада).

У кожному обласному центрі України та у великих містах діють склади компанії з технологією он-лайн реєстрації усіх процесів: приймання на склад, видача на доставку чи видача відправлень клієнту на складі. Компанія обслуговує понад 100 власних підрозділів, активно розбудовує мережу агентських пунктів прийому-видачі відправлень на території України. Володіє найбільшим серед експрес-перевізників власним флотом транспорту, який нині становить понад 300 одиниць, а понад 500 одиниць транспорту виконує доставку за контрактом.

Основна продукція/послуги компанії: доставка відправлень між відділеннями («склад-склад»); доставка відправлень від Замовника «до дверей» Одержувача («від дверей до дверей»); адресна розсилка кореспонденції (рахунків, договорів, періодичних видань, POS матеріалів) у поштову скриньку чи безпосередньо «до рук» Одержувача; доставка товарів дистанційної торгівлі (інтернет-магазинів, телемагазинів, компаній, що торгують за каталогом, MLM-компаній).

